

TÜRKİYE'DEKİ SİYASİ PARTİLERİN DİASPORADAKİ VATANDAŞLARA YÖNELİK SEÇİM FAALİYETLERİ VE DİASPORADAKİ TÜRK VATANDAŞLARININ OY TERCİHLERİ

Ahmet CEYLAN¹

Leman İNCEDERE²

İsa USLU³

Öz: Bu çalışmada, 7 Haziran 2015 genel seçimleri, 1 Kasım 2015 genel seçimleri ve 24 Haziran 2018 genel seçimlerinde siyasi partilerin Almanya, Fransa ve Hollanda'daki Türk vatandaşlarına yönelik seçim faaliyetleri ve bu ülkelerdeki Türk vatandaşlarının oy tercihleri karşılaştırmalı biçimde ele alınmıştır. Yurt dışı oyların milletvekili dağılımı üzerindeki etkisi ve ülke geneli seçim barajının aşılmasındaki rolü, konunun özgün önemini oluşturmuştur. Türkiye'de Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne geçilmesi ile birlikte Cumhurbaşkanı seçiminde gerekli oy oranının yüzde 50'nin üzerine çıkması, yurt dışı oyların var olan önemini güçlendirmiştir. Araştırmada, siyasi parti ve aday performanslarının, Avrupa'da artan göçmen karşıtlığının yarattığı tepkiselliğin, kökleri yaklaşık yarım asra dayanan sivil toplum örgütlerinin seçim çalışmalarının ve diaspora kurumlarının faaliyetlerinin yurt dışı oy oranlarında farklılaşan biçimlerde etki sahibi olduğu vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Yurt dışı oyları, Türkiyeli göçmenler, Diaspora, Siyasi partiler, Diaspora oyları.*

Article Category: Political Science

Date of Submission: 02.12.2022

Date of Acceptance: 23.12.2022

¹ Bahçeşehir Üniversitesi Göç ve Kent Araştırmaları Merkezi (BAUMUS) Doktora Sonrası Araştırmacısı, İstanbul, Türkiye.

Email: ahmetceylan.politik@gmail.com.

ORCID: 0000-0003-3032-2599.

² Manisa Celal Bayar Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Manisa, Türkiye.

ORCID: 0000-0002-0212-6040.

³ Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Bölümü, Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı, Doktora Programı, Muğla, Türkiye.

Email: isa.uslu20@gmail.com.

ORCID: 0000-0002-7795-7260.

**THE ELECTORAL ACTIVITIES OF POLITICAL PARTIES IN TÜRKİYE
TARGETING CITIZENS IN THE DIASPORA AND THE VOTING PREFERENCES
OF TURKISH CITIZENS IN THE DIASPORA**

Abstract: This study conducts a comparative analysis of the election activities of political parties that targeted Turkish citizens residing in Germany, France, and the Netherlands during the general elections held on June 7, 2015, November 1, 2015, and June 24, 2018, as well as the voting preferences of Turkish citizens in these countries. The influence of external votes on the distribution of deputies and the role in passing the nationwide electoral threshold formed the unique importance of the issue. Along with the transition to the Presidential Government System in Turkey, increasing the required voting rates to 50 percent in presidential elections has strengthened the existing importance of external votes. The research emphasizes that the performances of political parties and candidates, the reactivity created by the increasing anti-immigrant sentiment in Europe, the electoral work of non-governmental organizations with roots dating back about half a century and the activities of diaspora institutions have a different impact on the external vote rates.

Keywords: *External voting, Turkish immigrants, Diaspora, Political parties.*

Giriş

Türkiye'deki genel seçimlerde yurt dışındaki seçmenlerin oy kullanım hakları 1980'li yıllardan itibaren hayata geçirilmeye başlanan değişiklikler çerçevesinde, gümrük kapılarından diplomatik temsilciliklere doğru genişletilmiş ve yaygınlaştırılmıştır. İlk kez 10 Ağustos 2014 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde hayata geçirilen yurt dışı seçmenlerin Türkiye'deki seçimlerde oy kullanım hakları, 7 Haziran 2015 itibariyle bir genel seçimde de tatbik edilmiştir. Yurt dışı seçmen sayısındaki yoğunluk, Türkiye'de kayıtlı seçmen sayısı bakımından en yoğun üçüncü şehir konumundaki İzmir'in hemen ardından dördüncü sırada yer bulmuştur. Bu bağlamda, yurt dışı seçim sonuçları, parlamentoda milletvekili dağılımını etkileyebilecek potansiyeli bakımından kritik bir önemi haiz olmuştur. Siyasi partiler, uygulama ile birlikte yurt dışındaki seçmenlerin oyunu alabilmek amacıyla siyasi iletişim stratejilerini genişletmişlerdir. Bu siyasi iletişim stratejilerinin temelinde siyasi partilerin seçim beyannameleri ve bildirgeleri yer almıştır. Bu bağlamda, yurt dışındaki Türk vatandaşlarının oy kullanım haklarının hukuki arka planlarının irdelenmesini takiben, siyasi partilerin 7 Haziran, 1 Kasım ve 24 Haziran genel seçimlerindeki beyanname ve bildirgelerinden hareketle yurt dışı seçmenlere yönelik seçim vaatleri ve seçim sonuçları ele alınmıştır. İlgili metinlerin yanı sıra, broşür, mektup gibi diğer yazılı materyaller de incelemeye dâhil edilmiştir. Araştırmanın sınırlılığı kapsamında bahsi geçen seçimler itibariyle Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde (TBMM) grup oluşturmak suretiyle temsil kabiliyeti yakalayan siyasi partilerin yazılı metinleri ele alınmıştır. Çalışmada, yurt dışı seçmen sayısının yaklaşık 2/3'lik bölümünün ikamet ettiği ülkeler olan Almanya, Fransa ve Hollanda'daki seçim sonuçları irdelenmiştir.

Yurt dışındaki Türk vatandaşlarının ve Türkiye kökenlilerin net sayısının elde edilmesinde çeşitli Bakanlıklar, kurum ve kuruluşların çeşitli araştırmaları ve devlet yetkililerinin beyanlarından istifa edilmektedir. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde faaliyet gösteren Dış İlişkiler ve Yurt Dışı İşçi Hizmetleri (DİYİH) raporuna göre; Almanya'da 2016 yılı sonu itibariyle 769.155'i erkek, 723.425'i kadın olmak üzere 1.492.580 Türk vatandaşı hayatını idame ettirmektedir.⁴ Fransa'da 380.640'ı erkek, 337.360'ı kadın olmak üzere 718.000 Türk vatandaşı bulunmaktadır. Hollanda'da 38.104'i erkek, 37.319'u kadın olmakla birlikte 75.423 Türk, yalnızca Türk vatandaşı olarak yaşamlarını

⁴ Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Dış İlişkiler ve Yurt Dışı İşçi Hizmetleri (DİYİH) (2016), "Yurt Dışındaki Vatandaşlarımıza İlişkin Gelişmeler ve Sayısal Bilgiler", Erişim Tarihi: 20.08.2020, <https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/3592/diyih-2016-raporu.pdf>.

sürdürmektedir. Hollanda'daki Türk kökenlilerin sayısı ise 204.700'i erkek, 192.771'i kadın olmakla birlikte 397.471'dir.⁵ Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, CHP İstanbul milletvekili Sezgin Tanrıkulu'nun yurt dışında yaşayan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları ilgili olarak TBMM'ye vermiş olduğu soru önergesine ilişkin 2019'un ilk günlerinde bir yanıt vermiştir. Yanıtta, genel bir yaklaşım çerçevesinde yurt dışında yaşayan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının sayıları kamuoyu ile paylaşılmıştır. Bilgilendirmeye göre, Almanya'da yaklaşık olarak 2.000.000, Fransa'da 700.000, Hollanda'da ise 500.000 Türk vatandaşı yaşamını sürdürmektedir.⁶

Yurt dışındaki Türkiye kökenli göçmenlerin Türkiye'deki siyasi gündeme ilişkin takip eğilimleri, Türkiye'deki siyasete katılım biçimleri ve yurt dışı oylar ile ilgili çalışmalarda son yıllarda bir artış gözlemlenmektedir. Bu bağlamda, Kaya ve Kentel'in⁷ Almanya ve Fransa'daki Türkiye kökenli göçmenlerin Türkiye'deki siyasi katılım süreç ve eğilimlerini gözlemledikleri çalışma ile Kaya ve Kentel'in⁸ Belçika'daki Türkiye kökenli göçmenlerin anavatanlarındaki siyaseti ele alışlarına ilişkin araştırma, ilgili ülkelerdeki göçmenlerin siyasi katılım süreçleri konusunda önem arz etmiştir. Bilgili⁹, Mencütek¹⁰ ve Mencütek ile Erdoğan'ın¹¹ konu özelindeki çalışmalarında, 10 Ağustos 2014 Cumhurbaşkanlığı seçimleri ve yurt dışı oylara odaklanılmıştır. Bilecen ve Araz'ın¹² İngiltere'deki Türklerin siyasi katılımları ile ilgili çalışmaları, Yıldırım'ın¹³ 7 Haziran ve 1 Kasım 2015 genel seçimleri itibariyle yurt dışı oyların karakterine ilişkin irdelemesi, Adar'ın¹⁴ Almanya merkezli olmak

⁵ A.g.e.

⁶ BBC Türkçe (2019), "Hangi ülkede kaç Türk vatandaşı yaşıyor?", Erişim Tarihi: 08.07.2020, Erişim Adresi: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-47134873>.

⁷ Ayhan Kaya & Ferhat Kentel (2005), *Euro-Türkler: Türkiye ile Avrupa Birliği Arasında Köprü mü, Engel mi?*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

⁸ Ayhan Kaya & Ferhat Kentel (2008), *Belçika Türkleri: Türkiye ile Avrupa Birliği Arasında Köprü mü, Engel mi?*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

⁹ Özge Bilgili (2014), "Extra-Territorial Voting in Turkey: Lessons Learnt", CIDOB Opinion Paper, Erişim Tarihi: 10.10.2020,

https://www.cidob.org/en/publications/publication_series/opinion/mediterraneo_y_oriente_medio/extra_territorial_voting_in_turkey_lessons_learnt.

¹⁰ Zeynep Mencütek (2015), "External Voting: Mapping Motivations of Emigrants and Concerns of Host Countries", *Insight Turkey*, Cilt 17, Sayı: 4, ss. 145-169.

¹¹ Zeynep Mencütek & Murat Erdoğan (2015), "The Implementation of Voting from Abroad: Evidence from the 2014 Turkish Presidential Election", *International Migration*, Cilt 54, Sayı: 3, ss. 1-15.

¹² Tuncay Bilecen & Mustafa Saygın Araz (2015), "Londra'da Yaşayan Türkiyeli Göçmenlerin Etnik ve Mezhepsel Aidiyetlerinin Siyasi Tutum ve Davranışlarına Etkisi", *Göç Dergisi*, Cilt 2, Sayı: 2, ss. 189-207.

¹³ Deniz Yıldırım (2016), "Gurbetin Oyları: 7 Haziran'dan 1 Kasım'a Yurtdışı Seçmen Davranışı", *Alternatif Politika*, Cilt 8, Sayı: 2, ss. 378-379.

¹⁴ Sinem Adar (2019), "Rethinking Political Attitudes of Migrants from Turkey and Their Germany-Born Children: Beyond Loyalty and Democratic Culture", SWP Research Paper, Erişim Tarihi: 12.10.2020, Erişim Adresi: https://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/research_papers/2019RP07_ada.pdf.

üzere yurt dışı oyların etkisi ve önemi konulu raporu ve Sevi vd.'nin¹⁵ 2014 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinden 2018 yılındaki son genel seçime dek uzanan süreçte yurt dışı oyların katılım oranı ve gelişim süreçlerine ilişkin analizleri ön plana çıkmaktadır.

1. Yurt Dışındaki Türklerin Türkiye’de Oy Kullanım Haklarının Hukuki Gelişim Sürecine İlişkin Genel Bir Değerlendirme

Türk vatandaşlarının emek hareketleri çerçevesinde yurt dışına yönelimleri, 1960’lı yıllardan itibaren kitlesel bir görünüm almıştır. Buna karşın, yurt dışındaki Türk vatandaşlarının Türkiye’deki siyasi katılım süreçlerine dahil 1980’li yıllarda hayata geçirilen öncül değişikliklerle sağlanmaya çalışılmıştır. 1987 tarihli Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Kanunu’nda yapılan değişiklik sonrası uygulamada köklü bir değişim sağlanamamış ve vatandaşlar, ancak sınır kapılarında oy verebilmişlerdir.¹⁶ 23 Temmuz 1995 tarihinde anayasanın 67. maddesinde hayata geçirilen değişiklik çerçevesinde, yurt dışındaki vatandaşların oylarını kullanabilmeleri için kanunun gerekli tedbirleri alacağı vurgulanmıştır.¹⁷ 2008 yılında hayata geçirilen yeni değişiklikler çerçevesinde, Türkiye’de yaşamayan vatandaşların buldukları ülkelerde oy kullanımının önü açılmıştır. Öte yandan, Anayasa Mahkemesi’nin ilgili başvuruya binaen vermiş olduğu kararda, mektup biçiminde oyun, posta yolu ile kullanımının iptali yer almıştır.¹⁸ Seçim Kanunu’nda 9 Mayıs 2012 yılında hayata geçirilen değişiklikle ise, yurt dışındaki vatandaşlara, buldukları ülkelerdeki temsilciliklerde oy kullanım hakkı tanınmıştır.¹⁹ Türkiye, yurt dışındaki vatandaşlarının oy kullanım hakkının tatbikinde, diplomatik temsilciliklerde, yahut belirlenmiş diğer bölgelerde şahsen oy kullanımını kabul etmiştir. Bu bağlamda ilk uygulama ise 10 Ağustos 2014 tarihli Türkiye Cumhuriyeti’nin 12. Cumhurbaşkanı seçimleri olmuştur.²⁰ 10 Ağustos seçimlerinde yurt dışında kayıtlı genel seçmen sayısı 2.798.726 olarak kayıtlara geçerken, 232.795 kişi oylarını yurt dışı temsilciliklerde kullanmış ve katılım oranı yüzde 8,37 olmuştur. 297.340 vatandaş ise oylarını gümrük kapılarında kullanmış ve katılım oranı yüzde 10,62 olarak not

¹⁵ Semra Sevi vd. (2019), “How do Turks Abroad Vote?”, *Turkish Studies*, Cilt 21, Sayı: 2, ss. 208-230.

¹⁶ Nermin Abadan-Unat (2017), *Bitmeyen Göç*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, s. 16.

¹⁷ TBMM, “Seçimler ve Seçmen Kütükleri Yasasında Yapılan Değişiklik”, Erişim Tarihi: 29.07.2020, Erişim Adresi: https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2018.pdf.

¹⁸ *Resmî Gazete* (2008), “Anayasa Mahkemesi Kararı”, Sayı: 26927, 2008, Erişim Tarihi: 17.12.2020, Erişim Adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/07/20080705-15.htm>.

¹⁹ T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi, “Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun”, Erişim Tarihi: 12.10.2020, Erişim Adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.4.298.pdf> ;

Tolga Sakman (2018), “2014 Türkiye Cumhurbaşkanlığı Seçimi Bağlamında Avrupa Türk Toplumunun Siyasi Katılımının Analizi -Almanya, Hollanda, Belçika Örnekleri-”, içinde (derleyen: Barış Özdal) *Uluslararası Göç ve Nüfus Hareketleri Bağlamında Türkiye*, Bursa: Dora Yayınları, s. 200.

²⁰ Nermin Abadan-Unat (2017), *Bitmeyen Göç*, s. 18.

edilmiştir. Oy kullanan toplam seçmen sayısı 530.135 olurken, genel katılım oranı ise yüzde 18,94 olmuştur.²¹

2. 7 Haziran 2015 Genel Seçimleri

2.1. 7 Haziran 2015 Genel Seçimlerinde Siyasi Partilerin Yurt Dışındaki Seçmenlere Yönelik Vaatleri

Yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarının 7 Haziran 2015 genel seçimlerinde ikamet ettikleri bölgelerin diplomatik temsilciliklerinde oy kullanabilmesinin önünün açılması, siyasi partileri yurt dışındaki seçmenlere ulaşma motivasyonu ile harekete geçirmiştir. Siyasi partilerin kurumsal kimlikleri ile düzenlemiş oldukları miting ve çalışmalar ile dolaylı etkileşim içerisinde bulunan sivil toplum kuruluşlarının düzenlediği faaliyetler, seçim kampanyalarının önemli parçalarını oluşturmuştur. Yurt dışındaki seçmenlere ulaşma noktasında önem kazanan bir diğer propaganda örneği ise, siyasi partilerin seçim beyannamelerinde/bildirgelerinde yurt dışında ikamet eden seçmenlere yönelik yer verilen vaatler olmuştur. Çalışma kapsamında, 7 Haziran 2015 genel seçimleri neticesinde TBMM’de temsil hakkı kazanan siyasi partilerin seçim beyannamelerinde/bildirgelerinde ilgili gruba yönelik geliştirilen vaatler, temel yazılı metinler olarak ele alınmıştır.

Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti), 7 Haziran 2015 genel seçimlerinde yurt dışındaki seçmenlere yönelik olarak; eğitim, kültür ve ekonomi temalarının ağırlıklı olduğu bir beyanname metni hazırlamıştır. Parti, ilgili ülkelerde kreş ve orta öğretim seviyesinde Yurt Dışı Türk okullarının kurulmasının yanı sıra, üniversitelerin çatısı altında Diaspora Araştırma Enstitüleri’nin açılması ve geliştirilmesinin teşvik edileceğini belirtmiştir. Parti, dil eğitiminin yaygınlaştırılması ve kültürel faaliyetler kapsamında, Yunus Emre Enstitüleri’nin dünya genelinde daha etkin bir şekilde kullanılacağı vaadinde bulunmuştur. Söz konusu dönemdeki adıyla Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, yurt dışındaki temsilcilikleri aracılığıyla göçmen vatandaşların buldukları ülkelerdeki sosyal haklarının takibi konusunda daha etkin bir misyon üstlenileceğini belirtmiştir. Yurt içindeki seçmenlere yönelik olarak hazırlanan doğum hediyesi, çeyiz hesabı, konut destek hesabı gibi uygulamalardan yurt dışında yaşayanların da faydalanacağı yönündeki vurgular, beyannamenin ekonomik temelli öne çıkan vaatleri

²¹ Yüksek Seçim Kurulu (YSK) (2014), “Dış Temsilciliklerde ve Gümrük Kapılarında Oy Kullanan Seçmen Sayısı ve Katılım Oranları”, Erişim Tarihi: 27.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.ysk.gov.tr/tr/onikinci-cumhurbaskani-secimi/3456>.

arasında yer almıştır.²² Seçim kampanyası çerçevesinde Almanya'nın Dortmund kentinde seçmenlerle buluşan Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Ahmet Davutoğlu, “Yurt dışında yaşayan vatandaşlarımız için dövizli askerlik bedelini ya da harcını 6 bin Euro’dan bin Euro’ya indiriyoruz. Ta ki kimse bu korkuyla vatandaşlık konusunda bir korkuya düşmesin”²³ değerlendirmesi çerçevesinde, askerlik odaklı vaadi yurt dışı seçmenlerle paylaşmıştır.

Cumhuriyet Halk Partisi'nin (CHP) 7 Haziran 2015 genel seçimleri için hazırladığı seçim bildirgesinde “Yurt Dışındaki İnsanlarımız” başlığının altında; eğitim, kültürel etkileşim, diplomatik girişimler, temsiliyet, askerlik, yurt dışındaki hizmetler ve Türkiye’deki hizmetler konularında seçim vaatleri paylaşmıştır. Parti, yurt dışındaki Türk vatandaşlarının sorunlarının tespit edilip çözüme kavuşturulması amacıyla, yurt dışı seçim bölgelerinin oluşturulması için gerekli adımların atılacağı vaadinde bulunmuştur. Bu minvalde, her 300.000 seçmeni bir milletvekili temsil edecek şekilde yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarının TBMM’de 10 milletvekili ile temsilinin sağlanacağı seçim vaatleri arasında yer almıştır. Avrupa Birliği ile Türkiye arasında devam eden üyelik sürecinin işletilmesinde yurt dışındaki vatandaşların da görüşlerine başvurulacağını ifade edilmesi suretiyle, dış politika yapım sürecinde yurt dışındaki seçmenlerden alınan geri bildirimlerin de göz önünde bulundurulacağı vaat edilmiştir. Parti bildirgesinde, yurt dışında ikamet eden seçmenlerin askerlik görevini, Türkiye’nin yurt dışındaki tanıtımına yönelik düzenlenecek olan programlarda görev alarak yerine getirebilmeleri için gerekli düzenlemelerin yapılacağı beyan edilmiştir. Çifte vatandaşlık konusunun ve vatandaşların gümrük kapılarında yaşadığı sorunların çözümü için gerekli önlemlerin alınacağı vurgusu, konu özelinde bildirgenin öne çıkanları arasında yer bulmuştur. İlgili vaatlerin yanı sıra, emeklilerin yurt dışından getirdikleri araçları Türkiye’de daha uzun süre kullanabilmesine imkân verecek düzenlemelerin de hayata geçirileceği vaat edilmiştir.²⁴

Milliyetçi Hareket Partisi'nin (MHP) 7 Haziran 2015 genel seçimleri için hazırlanmış olduğu seçim beyannamesinde, göçmen vatandaşların yargı alanında karşılaşmış oldukları problemlerin çözümü ve milli kimliklerinin muhafazası yönündeki eğilim dikkat çekici olmuştur. Parti, yurt dışında ikamet eden vatandaşların adalete ulaşma noktasında yaşadığı

²² Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti) (2015), “7 Haziran 2015 Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi”, Erişim Tarihi: 09.11.2020, Erişim Adresi: <http://www.akparti.org.tr/upload/documents/2015-secim-beyannamesi-20nisan.pdf>.

²³ CNN Türk (2015), “Davutoğlu: “Dövizli askerliği 1000 Euro’ya düşürüyoruz”, Erişim Tarihi: 06.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.cnntrk.com/dunya/davutoglu-dovizli-askerligi-1000-euroya-dusuruyoruz>.

²⁴ Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) (2015), “7 Haziran 2015 Genel Seçimleri Seçim Bildirgesi”, Erişim Tarihi: 04.09.2020, Erişim Tarihi: <https://chp.azureedge.net/41d1fed67c144d45b4b3d5f770e3e243.pdf>.

engellerin kaldırılacağı ve yurt dışında ikamet eden Türk vatandaşlarının haklarının güvence altına alınması için uluslararası düzeyde diplomatik girişimlerin hayata geçirileceğini vurgulamıştır. Seçim beyannamesinde, yurt dışında ikamet eden Türk vatandaşlarının buldukları ülkelerde temel insan haklarından doğan, kazanılmış tüm sosyal ve ekonomik haklarının güvence altına alınması için gerekli adımlar atılacağı belirtilmiştir. Ayrıca, yurt dışında ikamet eden vatandaşların ve çocuklarının milli kimliklerinden bir kopma yaşamamaları ve içinde doğup büyüdüğü toplumla çatışmaya düşmemeleri için sağlanan eğitim imkânlarının artırılacağı vurgulanmıştır.²⁵

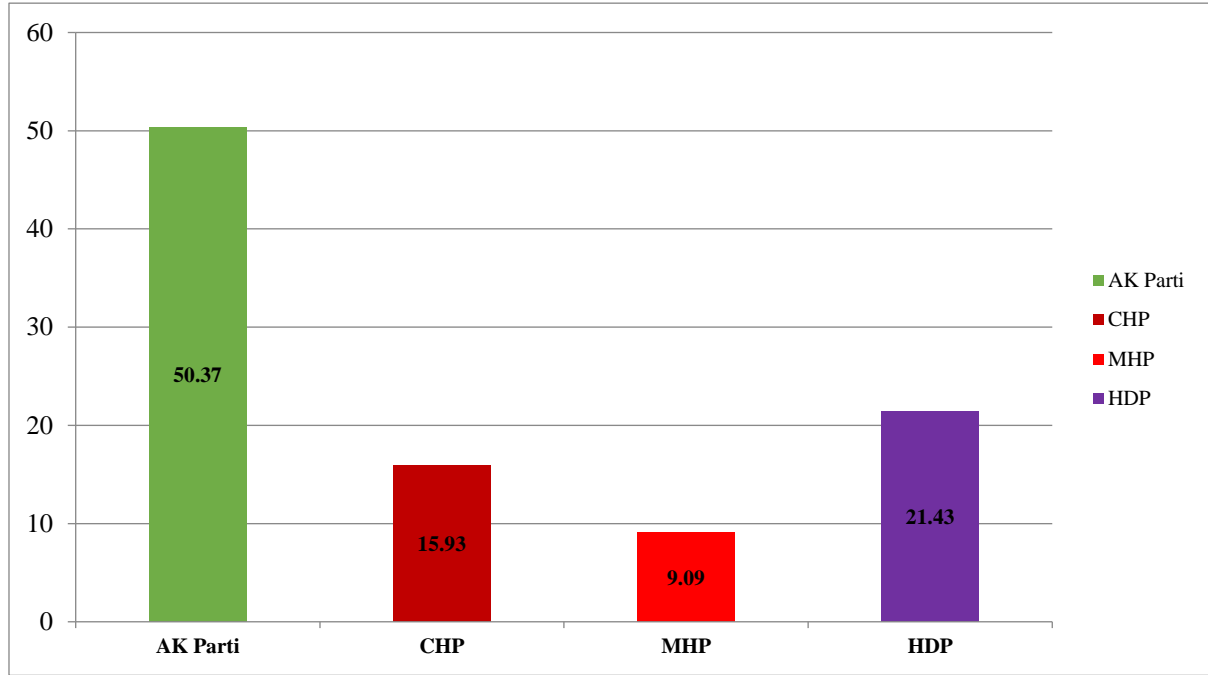
Halkların Demokratik Partisi (HDP), dönemin parti eş genel başkanları Selahattin Demirtaş ve Figen Yüksekdağ imzalı mektuplarla yurt dışında ikamet eden seçmenlere destek çağrısında bulunmuştur. Parti, bahsi geçen mektubun yanı sıra “*Bizler Yurtdışında Yaşayanlar, Yurdunu İçinde Taşıyanlarız*” başlıklı içerisinde vaatlerinin yer aldığı bir broşür ile seçmenlere ulaşmaya çalışmıştır. HDP’nin ilk defa parti çatısı altında katıldığı genel seçimlerde, partinin yüzde 10’luk ülke geneli seçim barajına takılmaması motivasyonu ile öne çıkan “*Bizler Meclise*” sloganı broşürde sıklıkla vurgulanmıştır. Yeni bir anayasa ile birlikte herkesin tüm etnik farklılıklarına rağmen eşit yurttaş olduğu mesajı, eşitliğin ve barışın temel referans alındığı bir gelecek vurgusu ve kimsenin düşünceleri nedeniyle yurdundan ayrılmak zorunda kalmaması temennisi yer almıştır. Broşürde, dövizle askerlik uygulamasıyla yurt dışında ikamet edenler üzerinden rant elde edildiği vurgulanarak, vicdani ret hakkı vaat olarak sunulmuştur. Ek olarak, sosyal güvenlik sistemine Türkiye’de dâhil olmalarına karşın yurt dışında çalışan göçmenlerin, Türkiye’deki emeklilik haklarında karşılaşmış oldukları sorunların çözümüne ilişkin vaatler de ilgili broşürde kendisine yer bulmuştur.²⁶

2.2. 7 Haziran 2015 Genel Seçimleri Yurt Dışı Sonuçları

²⁵ Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) (2015), “7 Haziran 2015 Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi”, Erişim Tarihi: 17.10.2020, Erişim Adresi:

https://www.mhp.org.tr/usr_img/mhpweb/MHP_Secim_Beyannamesi_2015_tam.pdf.

²⁶ *Hürriyet* (2015), “İşte partilerin yurt dışındaki Türklere vaatleri”, Erişim Tarihi: 13.02.2021, Erişim Adresi: <http://www.hurriyet.com.tr/avrupa/iste-partilerin-yurt-disindaki-turklere-vaatleri-28972588>.

Grafik I: 7 Haziran 2015 Genel Seçimleri Yurt Dışı Sonuçları²⁷

Yurt dışındaki seçmenlerin İstanbul, Ankara ve İzmir'i takiben Türkiye'nin dördüncü büyük seçmen kitlesini oluşturması, siyasi partilerin bu gruba yönelik faaliyetlerini güçlendirmiştir. 7 Haziran 2015 genel seçimlerinde yurt dışı seçmenler, Türkiye'deki katılım oranının yarısından daha az bir oranda (yüzde 32,5) seçime katılım gerçekleştirmişlerdir. Bununla birlikte, yurt dışı oyları, parlamentoda temsil kabiliyeti yakalayan siyasi partilerin birbirlerinden milletvekilliği kazanmalarına ya da birbirlerine milletvekilliği kaybetmelerine sebebiyet vermiştir.²⁸ Yurt dışı oylar çerçevesinde birer milletvekilliği CHP ve MHP'den AK Parti'ye, bir milletvekilliği ise MHP'den HDP'ye geçmiştir.²⁹

Tablo I: 7 Haziran 2015 Genel Seçimlerinin Ülkelere Göre Sonuçları

Ülkeler Partiler	Almanya 	Fransa 	Hollanda
AK Parti	% 53,7	% 50,7	% 64,3
CHP	% 16	% 9,6	% 11,6
MHP	% 9,7	% 7	% 10,2
HDP	% 17,5	% 29,6	% 10,8

²⁷ Yüksek Seçim Kurulu (YSK) (2015), "7 Haziran 2015 Genel Seçimleri", Erişim Tarihi: 27.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.ysk.gov.tr/tr/7-haziran-2015--25-donem-milletvekili-genel-secimi/3304>.

²⁸ Deniz Yıldırım (2016), "Gurbetin Oyları: 7 Haziran'dan 1 Kasım'a Yurtdışı Seçmen Davranışı", s. 385.

²⁹ Volkan Yanardağ (2015), "Yurtdışından gelen oylar 3 ilde sonuçları değiştirdi", *HaberTürk*, Erişim Tarihi: 18.08.2020, Erişim Adresi: <https://www.haberturk.com/gundem/haber/1090029-yurtdisindan-gelen-oylar-3-ilde-sonuclari-degistirdi>.

7 Haziran 2015 genel seçimlerinde Almanya’da seçime katılım oranı yüzde 33,9 olmuş ve yurt dışı sandıkları katılım oranı olan yüzde 32,5’in üzerine çıkmıştır. AK Parti, 7 Haziran genel seçimlerinde yurt dışı seçim sonuçlarına paralel bir biçimde Almanya’da da birinci parti konumunda yer almıştır.³⁰ CHP, 7 Haziran genel seçimlerinde çalışmanın odağında yer alan üç ülke arasında en yüksek oy oranını Almanya’da elde etmiştir.

Fransa, çalışmanın odağında yer alan üç ülke arasında 7 Haziran seçimleri özelinde, yüzde 36,5 katılım oranı ile seçmenlerin sandığa en çok ilgi gösterdikleri ülke olmuştur. Fransa, ilgili seçim dönemi özelinde çalışma odağında yer alan ülkeler arasında HDP’nin en çok oy aldığı ülke olurken, AK Parti’nin de en düşük oy oranını elde ettiği ülke olarak sivrilmiştir. Bununla birlikte, CHP ve MHP’nin aldıkları oy oranları yüzde 10’luk Türkiye geneli seçim barajının altında kalması itibariyle dikkat çekmiştir.

Hollanda, 7 Haziran seçimlerinde yüzde 31’lik katılım oranı ile üç ülke arasındaki en düşük katılım oranına sahip olmasının yanı sıra, yurt dışı sandıkları katılım oranının da altında kalmıştır. Hollanda, söz konusu üç ülke arasında HDP’nin en az oy elde ettiği ülke konumunda bulunurken, AK Parti’nin en fazla oy aldığı ülke olmuştur. MHP ise, üç ülke arasında en fazla oy oranına Hollanda’da ulaşmıştır.

3. 1 Kasım 2015 Genel Seçimleri

3.1. 1 Kasım 2015 Genel Seçimlerinde Siyasi Partilerin Yurt Dışındaki Seçmenlere Yönelik Vaatleri

7 Haziran 2015 genel seçimleri neticesinde hiçbir siyasi parti, tek başına iktidarı sağlayabilecek parlamento çoğunluğunu yakalayamamıştır. Türk siyasi hayatında özel bir önem arz eden hükümet krizini takiben, 1 Kasım 2015 tarihinde yeniden genel seçimlere gidilmiştir.³¹ Siyasi partilerin bir bölümü 7 Haziran 2015 genel seçimlerinde yurt dışındaki seçmenler için yer alan vaatlerini 1 Kasım 2015 genel seçimlerinde de revize ederken, bir bölümü önceki seçimde yer verdikleri vaatlerini korumuşlardır.

³⁰ Bahsi geçen sonuçlar, seçim öncesi araştırmalarda da gözlemlenebilir özellikler barındırmıştır. Öyle ki; 2013 yılının Ekim ayında Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (HÜGO) tarafından gerçekleştirilen alan araştırmasında, Almanya’daki Türklerin oy kullanmaları halinde tercihlerinin yüzde 58 oranında AK Parti yönünde olacağı gözlemi paylaşılmıştır. Bakınız; Murat Erdoğan (2013), *Türkiye Kökenli Alman Vatandaşlarının Almanya Federal Meclisi (Bundestag) Seçimlerinde Siyasi Davranışları*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (HUGO) Yayınları.

³¹ Tanıl Bora (2017), *Cereyanlar: Türkiye’de Siyasi İdeolojiler*, İstanbul: İletişim Yayınları, ss. 902-903.

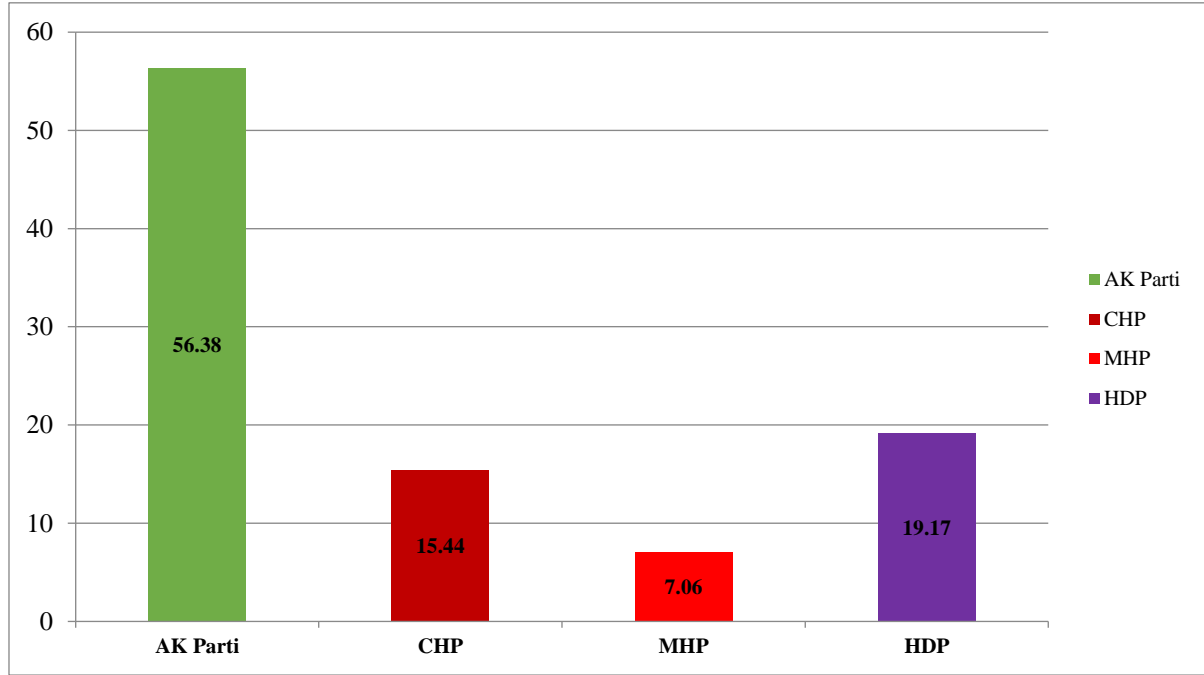
AK Parti, ilgili dönem itibariyle 7 Haziran seçimleri için açıklamış olduğu yurt dışında ikamet eden seçmenlere yönelik seçim vaatlerine yeni bazı eklemeler yapmıştır. Partinin yeni vaatlerinde, ekonomik vurgular güç kazanmıştır. Ülkeler arası ikili anlaşmalar yoluyla, Türkiye'den borçlanarak emekli olan yurt dışındaki emeklilerin buldukları ülkelerde yarı-zamanlı çalışabilmelerinin önünün açılacağı vaat edilmiştir. Emekli seçmen grubunun hedeflendiği bir diğer seçim vaadi ise, Türkiye'ye emeklilerin getirdikleri araçların kalış süresinin iki yıla çıkarılacağı istikametinde gelişmiştir. Vatandaşların 1 Kasım 2015 tarihinden itibaren aileleriyle birlikte Türkiye'ye gelmek istemeleri durumunda, Türk Hava Yolları (THY) uçuşlarından indirimli yararlanacakları vaat edilmiştir. Askerlik yükümlülüğü bulunan vatandaşların dövizli askerlikten 6.000 Euro yerine 1.000 Euro'ya yararlanacakları belirtilmiştir. Yurt dışında ikamet eden ailelere ekonomik destek sağlamak amacıyla, birinci çocuk için 300 TL, ikincisi için 400 TL, üçüncü ve sonraki çocuklar içinse 600 TL yardımda bulunulacağı vurgulanmıştır. Yurt dışındaki din görevlisi ve öğretmen sayılarının artırılacağı, pasaport harçlarının yetişkinler için 100 Euro'ya düşürüleceği, yurt dışındaki vatandaşların mobil cihazlarını harç ücreti ödmeden Türkiye'de dört ay boyunca kullanabilmelerinin önünün açılması beyannamede yurt dışındaki vatandaşlara yönelik ekonomik tarafı ön plana çıkan vaatler olarak sıralanmıştır. Özellikle devlet üniversitelerinin, Türk nüfusunun yoğun olduğu ülkelerde hizmet verebilmesi ve yerleşke açabilmesi için gerekli adımların atılacağı, yurt dışındaki lisansüstü eğitilmiş vatandaşların ülkemizle olan temaslarının güçlendirilmesi amacıyla iletişim ağı ve veri tabanı oluşturulacağı yönünde vaatler yer almıştır.³² Ele alınan vaatler, 7 Haziran 2015 genel seçimleri için hazırlanan seçim beyannamesinde olmayan ve 1 Kasım 2015 genel seçimlerinde yurt dışında ikamet eden vatandaşlara yönelik geliştirilen ekonomik yönü ağır basan hamleler olarak gözlemlenmiştir.

CHP ve MHP ise, 7 Haziran 2015 genel seçimlerinde yurt dışında ikamet eden seçmenlere yönelik hazırlanmış olduğu vaat ve politikalarını 1 Kasım 2015 genel seçimleri için de büyük oranda korumuş ve köklü bir revizyona tabi tutmamıştır.³³ Benzer bir mahiyetle, HDP'nin yazılı vaatlerinde de dikkat çekici bir değişiklik yer bulmamıştır.

3.2. 1 Kasım 2015 Genel Seçimleri Yurt Dışı Sonuçları

³² Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti) (2015), "1 Kasım 2015 Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi", Erişim Tarihi: 09.11.2020, <http://www.akparti.org.tr/media/272099/1-kasim-2015-genel-secimleri-secim-beyannamesi.pdf>.

³³ Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) (2015), "1 Kasım 2015 Genel Seçimleri Seçim Bildirgesi", Erişim Tarihi: 04.09.2020, Erişim Adresi: <https://chp.azureedge.net/1ad6a863883e456ea3eb6c84db38c771.pdf>.

Grafik II: 1 Kasım 2015 Genel Seçimleri Yurt Dışı Sonuçları

7 Haziran seçimlerinde Türkiye genelinde yüzde 83,92 olarak kaydedilen seçime katılma oranı, 1 Kasım'da 1,5 puanlık bir artışla yüzde 85,23 olarak gerçekleşmiştir. Bu oran, yurt dışı katılımında ise yüzde 32,5'ten yüzde 40,01'e yükselmiştir. İlgili seçimlerde gümrük kapısı katılım oranları ise yüzde 4,34'ten yüzde 4,78'e çıkmıştır. 1 Kasım seçimlerinde AK Parti yurt dışındaki seçmenlerin çoğunluğunun oyunu alarak birinci parti olurken, HDP ikinci, CHP üçüncü, MHP ise dördüncü parti olmuştur. AK Parti'nin oyları, ülke geneli seçim sonuçlarına benzer bir biçimde yurt dışı seçmenler arasında da önemli bir artış göstermiştir. Parti, yüzde 50,37'lik oy oranını yüzde 56,38'e taşımıştır. Bununla birlikte, TBMM'de temsil kabiliyeti yakalayan diğer siyasi partilerden CHP yüzde 15,93'den yüzde 15,44'e, HDP yüzde 21,43'den yüzde 19,17'e MHP yüzde 9,09'dan yüzde 7,06'ya gerilemiştir.

Tablo II: 1 Kasım 2015 Genel Seçimlerinin Ülkelere Sonuçları

Ülkeler Partiler	Almanya 	Fransa 	Hollanda
AK Parti	% 59,7	% 58,1	% 69,6
CHP	% 14,8	% 8,6	% 11,6
MHP	% 7,5	% 5,3	% 9
HDP	% 15,9	% 25,8	% 7,9

1 Kasım 2015 genel seçimlerinde Almanya'daki katılım oranlarında da bir artış yaşanmış ve 7 Haziran'da yüzde 33,9 olan katılım oranı, 1 Kasım'da yüzde 40,4'e yükselmiştir. AK Parti'nin 7 Haziran seçimlerinde yüzde 53,7 olan Almanya'daki oy oranı yüzde 60'a

yaklaşmıştır. CHP'nin oyları yüzde 16'dan yüzde 14,8'e³⁴, HDP'nin oyları yüzde 17,5'den yüzde 15,9'a, MHP'nin oyları ise yüzde 9,7'den yüzde 7,5'e gerilemiştir.

En fazla yurt dışı seçmene sahip ülkeler sıralamasında ikinci sırada yer alan Fransa'da, 1 Kasım seçimlerinde katılım oranı yüzde 36,5'dan yüzde 44,4'e yükselmiştir. 7 Haziran'da çalışmanın odağında bulunan üç ülke arasında HDP'nin en yüksek oy aldığı ülke olan Fransa'da, parti, yüzde 3,8 puanlık bir gerileme yaşayarak yüzde 25,8 oy almıştır. Parti, bununla birlikte Fransa oylarındaki ikinciliğini korumayı başarmıştır. Türkiye geneli, yurt dışı oyları geneli ve Almanya'daki sonuçlara benzer bir biçimde AK Parti oylarında Fransa'da da artış yaşanmıştır. AK Parti oylarında yüzde 7,4 puanlık bir artış gözlenmiş ve parti, yüzde 58,1 oy oranı ile Fransa oylarında ilk sıradaki yerini korumuştur. Ülke geneli ve yurt dışı oylardaki düşüşe paralel bir biçimde CHP oyları yüzde 9,6'dan yüzde 8,6'ya, MHP oyları da yüzde 7'den yüzde 5,3'e gerilemiştir. Bu oranlar, üç ülke içindeki sonuçlarla karşılaştırıldığında; HDP dışındaki diğer siyasi partilerin en düşük, HDP'nin ise en yüksek oyu Fransa'da aldığına işaret etmektedir.

Hollanda'da 7 Haziran'da yüzde 31 olarak beliren seçimlere katılım oranı, 1 Kasım'da yüzde 46'ya yükselmiştir. Oran, ele alınan üç ülke arasında en yüksek katılma oranına tekabül etmiştir. AK Parti oylarındaki 1 Kasım seçimlerinde gözlemlenen genel artış eğilimi Hollanda'da da sürmüştür. Parti, ülkedeki oy oranını yüzde 64,3'den yüzde 69,6'ya yükseltmiş ve tartışılan üç ülke arasında en yüksek oy oranına ulaşmıştır. Hollanda, incelenen ülkeler arasında HDP'nin en düşük oy aldığı ülke olma özelliği ile dikkat çekmiştir. Partinin oy oranları yüzde 10,8'den yüzde 7,9'a gerilemiştir. Ülkedeki MHP oyları ise yüzde 10,2'den yüzde 9'a inmiştir. Bununla birlikte, Hollanda, MHP'nin üç ülke arasında en fazla oy aldığı ülke olmuştur. MHP, Hollanda'da elde etmiş olduğu oy oranı ile yurt dışı genel oy ortalamasının üzerinde konumlanmıştır. CHP'nin Hollanda oylarında ise iki seçim arasında bir değişim yaşanmamıştır.

3.3. 7 Haziran 2015-1 Kasım 2015 Genel Seçimleri Yurt Dışı Seçim Sonuçlarındaki Değişikliklere İlişkin Özet Bir Değerlendirme

7 Haziran 2015 genel seçimlerinde bir hükümet kurulamamasını takiben 1 Kasım 2015 genel seçimlerine gidilmesi, Türk siyasi yaşamının önemli kırılma noktaları arasında yer almıştır. İki seçim süreci arasında, ülke kamuoyunda; yönetim sistemi tartışmaları, seçilmiş

³⁴ Bununla birlikte, CHP, oy oranı itibarıyla Almanya özelinde üçüncü sırada yer almış olmakla birlikte, çalışmanın odağında yer alan 3 ülke arasında en yüksek oyu Almanya'da elde etmiştir.

Cumhurbaşkanı'nın sistem içerisindeki konumuna ilişkin farklılaşan görüşler ve koalisyon formülü tartışmalarının yanı sıra artan güvenlik endişeleri ön plana çıkmıştır. İki seçim arası artış gösteren terör eylemleri, 1 Kasım 2015 genel seçimlerine gidilen sürecin en önemli gündem maddeleri arasında yer almıştır.³⁵ AK Parti, oylarını yüzde 40,87'den yüzde 49,50'ye yükseltirken, CHP'nin oldukça sınırlı bir oy artışı olmuştur. Parti, oylarını yüzde 24,95'ten yüzde 25,32'ye taşımıştır. 7 Haziran seçimlerinde TBMM'de temsil kabiliyeti yakalayan diğer iki parti oy kaybı ile karşı karşıya kalmıştır. MHP, yüzde 16,29'dan yüzde 11,90'a gerilerken, HDP yüzde 13,12'den yüzde 10,76'ya düşmüştür. İki genel seçimde Türkiye geneli seçim sonuçlarında karşılaşılan bu çarpıcı farklılık, yurt dışı oylarında da benzer şekilde gelişmiştir. Öyle ki, 7 Haziran'da yüzde 50,37 olan AK Parti yurt dışı toplam oy oranı, 1 Kasım itibarıyla yüzde 56,38'e yükselmiştir. Ülke geneli oy oranlarında CHP'nin kaydetmiş olduğu küçük artış, yurt dışı seçim sonuçlarına yansımamıştır. Bununla birlikte, parti, TBMM'de temsil kabiliyeti yakalayan MHP ve HDP'ye nazaran yurt dışı oylarında daha düşük bir kayıp yaşamıştır. CHP'nin 7 Haziran'da yüzde 15,93 olan yurt dışı oy oranı, görece küçük bir kayıp ile yüzde 15,44'e gerilemiştir. Öte yandan, HDP'nin yüzde 21,43 olan oy oranı yüzde 19,17'ye gerilerken, MHP'nin yüzde 9,09'luk oy oranı yüzde 7,06'ya düşmüştür. Ele alınan üç ülkede de seçmenlerin genel yaklaşımı, ülke geneli oy trendi ile paralel gelişmiştir.

İlgili bölümde tartışılmış olduğu üzere, Türkiye geneli seçim sonuçları ile yurt dışı seçmenlerin davranışlarının arz ettiği benzerliğe ilişkin bir başka gözlem sahası ise seçimlere katılım oranının trendi üzerinden gelişim göstermiştir. 7 Haziran'da yüzde 83,92 olarak kaydedilen katılım oranı, iki seçim sürecinde yaşanan yoğun siyasi gelişmelere koşut olarak yurt içi, yurt dışı ve gümrük sandıkları dâhil 1 Kasım'da yüzde 85,23 olmuştur. Bahsi geçen oran yurt dışında da artış eğilimi taşımış ve yüzde 32,5'ten yüzde 40,01'e yükselmiştir. Gümrük katılım oranı ise 7 Haziran seçimlerinde yüzde 4,34 olurken, 1 Kasım seçimlerinde yüzde 4,78'e yükselmiştir.³⁶ Katılım oranlarındaki artış, Türkiye'de siyasetin hareketli yapısının yanı sıra yurt dışı oy kullanım kültürünün güç kazanmaya başlayan muhtevası ile de bir arada ele alınabilecektir.

7 Haziran ve 1 Kasım 2015 genel seçimleri, ülke siyasetinde yurt dışı oyların öneminin yakinen gözlemlenebildiği siyasi süreçler olmuştur. Öyle ki, yurt dışı oyları siyasi partilerin

³⁵ Altan Öymen (2016), *Kayıp Yaz 2015*, İstanbul: Doğan Kitap, s. 297.

³⁶ Yüksek Seçim Kurulu (YSK) (2015), "1 Kasım 2015 Genel Seçimleri", Erişim Tarihi: 27.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.ysk.gov.tr/tr/1-kasim-2015--26-donem-milletvekili-genel-secimi/3413>.

TBMM'deki temsilci sayısını doğrudan etkileme özelliği göstermiştir. Bu bağlamda, 7 Haziran 2015 genel seçimleri itibariyle 3 ilde milletvekilliği el değiştirmiştir. Değişim çerçevesinde birer milletvekilliği CHP ve MHP'den AK Parti'ye, bir milletvekilliği ise MHP'den HDP'ye geçmiştir. 1 Kasım 2015 genel seçimlerinde ise yurt dışı oyların etkisiyle AK Parti, 3 milletvekilliği elde etmiştir. Yurt dışı oyların bir diğer etkisi ise ülke geneli yüzde 10'luk seçim barajının aşılmasındaki rolü ile ilişkilidir. 1 Kasım 2015 genel seçimlerinde yurt dışından kazanılan 234.000 oy, HDP'nin yüzde 10'luk ülke geneli seçim barajını aşmasında önemli bir etken olmuştur.³⁷

4. 21 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekili Seçimleri

4.1. 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekili Seçimlerinde Siyasi Partilerin Yurt Dışındaki Seçmenlere Yönelik Vaatleri

24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı ve 27. dönem milletvekilliği genel seçimi; 16 Nisan 2017 referandumuyla onaylanan, 21 Ocak 2017 tarih ve 6771 sayılı Anayasa Değişikliği Kanunu'yla Türkiye'de hükümet sisteminin değiştirilmesinin ardından yapılan ilk seçimdir. Geçiş yapılan hükümet sistemi, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi olarak adlandırılmıştır. Yeni sistem, Cumhurbaşkanlığı seçiminde adayların seçimi kazanabilmesi için yüzde 50'nin üzerinde oy almasını gerekli kılmıştır. İttifak sisteminin, ittifak ortağı bir partinin ülke geneli yüzde 10'luk seçim barajını aşması durumunda ittifakın diğer ortaklarına da TBMM'de temsil kabiliyeti yakalayabilme imkânı vermesinden dolayı, siyasi partilerin ittifaklar halinde seçime katılmaları sonucu doğmuştur. Bu minvalde, 24 Haziran seçim sürecinde AK Parti, MHP ve Büyük Birlik Partisi (BBP)'den oluşan Cumhurbaşkanlığı İttifakı ile CHP, İYİ Parti, Saadet Partisi (SP) ve Demokrat Parti (DP)'den oluşan Millet İttifakı adında iki başat ittifak oluşmuştur.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile birlikte, 24 Haziran 2018 tarihinde Cumhurbaşkanlığı ve parlamento seçimleri bir arada gerçekleştirilmiştir. Bu seçim döneminde, AK Parti, CHP ve ilk kez genel seçimlere katılacak olan İYİ Parti, seçim beyannamelerinde yurt dışındaki seçmenlere yönelik vaatlere yer vermişlerdir. MHP, ilgili seçim dönemi itibariyle konuyu dar ve diaspora odaklı bir perspektifle ele alarak, soyut olarak değerlendirilebilecek ifadeler çerçevesinde konuya yaklaşmıştır. HDP, seçim beyannamelerinde yurt dışı seçmenlere yönelik vaatlere yer vermemiştir. Bununla birlikte, 7 Mayıs 2018 tarihinde Selahattin Demirtaş tarafından Edirne F Tipi Kapalı Cezaevi'nden yurt dışında ikamet eden seçmenlere

³⁷ Sinem Adar (2019), "Rethinking Political Attitudes of Migrants from Turkey and Their Germany-Born Children: Beyond Loyalty and Democratic Culture", s. 18.

yönelik kaleme alınan mektup, partinin bu seçim sürecinde ilgili seçim materyali olarak kullanılmıştır.

AK Parti, TBMM’de Yurt Dışı Türkler Komisyonu adıyla daimî bir ihtisas komisyonu kurulmasının sağlanacağı ve yurt dışında yaşayan gençlerin ülkede staj imkânlarının arttırılacağı vaatlerini beyannamesinde paylaşmıştır. TÜBİTAK, üniversiteler ve araştırma merkezleri aracılığıyla diasporanın; sosyal, ekonomik, kültürel, siyasi, sağlık, hukuki ve diğer ilgili alanlardaki meselelerinin yakından takip edildiği vurgulanmış ve ilgili araştırmalara yönelik teşviklerin güçlendirileceği belirtilmiştir. Vatandaşların ihtiyaç duyduğu alanlarda, üniversitelerin yurt dışında bölüm açmalarının teşvik edileceği ve yurt dışındaki vatandaşların göç tarihini yansıtacak göç müzeleri kurulacağı da seçim beyannamesinde kendisine yer bulmuştur. Beynamede, dövizli askerlik işlemlerinde “38 yaş sorununun” ortadan kaldırılacağı, lise ve üniversite düzeyinde değişim programları ile yurt dışındaki Türkiye kökenli gençlerin Türkiye’de zaman geçirmesinin teşvik edileceği dile getirilmiştir. Yurt dışındaki vatandaşlara yönelik Türkçe kütüphaneler oluşturulup, yurt dışındaki Türkçe yerel medyanın güçlenmesinin destekleneceği belirtilmiştir. İlgili vaat çerçevesinde, Basın İlan Kurumu kanununda değişiklik yapılması suretiyle yurt dışındaki Türk medyasına kamu ilan ve reklamlarının verilmesinin önünün açılacağına ilişkin beyanat, beyannamenin dikkat çekenleri arasında yer almıştır. Türkiye’ye kesin dönüş yapanlar için kamu hizmetlerinin önündeki engel oluşturduğu düşünülen zorlukların ortadan kaldırılacağı ve yurt dışındaki Türkiye kökenli gençlerin kamu kurumlarında istihdamı için Kamu Personeli Seçme Sınavı’nda (KPSS) yeni modüller açılacağı da bildirmede kendisine yer bulan vaatlerden olmuştur. Parti, konsolosluk işlemlerinde elektronik ödeme seçeneğinin sunulacağını kamuoyu ile vaat olarak paylaşmıştır.³⁸

CHP, yurt dışındaki seçmenlere yönelik vaatlerini; “*eğitim sorunlarının çözümü*”, “*diplomatik girişimler*”, “*yurt dışında temsil*”, “*askerlik*” ve “*Türkiye’deki hizmetler*” başlıklarında kamuoyu ile paylaşmıştır. Buna göre; ihtiyaç duyulan alanlar için eğitim atasesi ve öğretmen atamaları yapılacağı ve atamalarda Avrupa’da yaşayan Türkiye kökenli eğitimcilerle öncelik verileceği vaat edilmiştir. Ayrıca, yurt dışında başladıkları eğitimlerine Türkiye’de devam etmek isteyen gençlerin, yıl kaybına uğramamaları için ilgili düzenlemelerin yapılacağı,

³⁸ Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti) (2018), “24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı Seçimleri ve Genel Seçimler Seçim Beyannamesi”, Erişim Tarihi: 09.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.akparti.org.tr/media/318779/24-haziran-2018-cumhurbaşkanlığı-seçimleri-ve-genel-seçimler-seçim-beyannamesi-sayfalar.pdf>.

bununla birlikte yine yurt dışında diploma alan gençlerin üniversite denkliklerinin sağlanması için gerekli düzenlemelerin gerçekleştirileceği de beyannamede kendisine yer bulmuştur. Çifte vatandaşlık hakkının kazanılması için gereken tüm diplomatik girişimlerin gerçekleştirileceği de partinin vaatlerinden olmuştur. Yurt dışı temsilciliklerinde öncelikle yurt dışında yetişmiş gençlerin görev almalarının sağlanması konusu da beyannamede yer verilen başlıklar arasında yer almıştır. Konsolosluk hizmetlerinin geliştirilerek, işlem harçlarının yarı yarıya düşürülmesi, bu işlemlerin olabildiğince çevrimiçi şeklinde gerçekleştirilmesi için yasal düzenlemelerin hayata geçirilmesine yönelik beyanatlar bildirgede yer bulmuştur. Parti; boşanma, miras, noter vekâleti, defin ve otopsi gibi işlemlerdeki bürokratik engellerin ortadan kaldırılacağını belirtmiştir. Sosyal güvenlik hizmetlerinin mümkün olan tüm hallerde Başkonsolosluklarda gerçekleştirilmesinin sağlanacağı ve bu işlemler için Türkiye'ye gitme mecburiyetinin kaldırılacağı beyanı, bürokratik zorluklara karşı geliştirilen seçim vaatleri arasında yer almıştır. Emeklilerin yurt dışından getirdikleri araçların Türkiye'de kalış süresinin iki yıldan beş yıla çıkarılması ve emeklilerin maaşlarının kamu bankalarının yurt dışı şubelerine yatırılmasına olanak tanınması konusu da vaatler arasında sıralanmıştır. Mavi Kart sahiplerinin Türkiye'de bankacılık, telekomünikasyon gibi alanlarda yaşadığı sorunlarının çözüme kavuşturulacağı ve yurt dışından alınan telefonların Türkiye'deki kullanım sürelerinin dört aydan bir yıla çıkarılması bildirgedeki vaatler arasında yer almıştır. Bununla birlikte, yurt dışında edinilen “*askerlik yapamaz*” raporunun Türkiye tarafından kabul edileceği; yurt dışında yaşayan yurtaşların askerlik hizmetini, tanıtım programlarında görev yaparak tamamlamalarına olanak tanınacağı da belirtilmiştir.³⁹

MHP, “*Cumhur İttifakı Millet Akli*” sloganıyla paylaştığı 24 Haziran seçim beyannamesinde, doğrudan yurt dışı seçmenleri ilgilendiren vaatlere yer ayırmamış, bununla birlikte diaspora gruplara yönelik ilginin güçlendirileceği beyanında bulunmuştur. Parti, ilgili seçim dönemindeki diğer vaatlerini de ekseri olarak içinde bulunduğu ittifak politikası çerçevesinde ele almıştır.

Seçimlerden kısa bir süre önce kurulan ve ilk kez 24 Haziran 2018 tarihinde bir genel seçime katılan İYİ Parti, “*Milletimizle Sözleşme*” başlığı ile hazırladığı seçim beyannamesinde, yurt dışında ikamet eden seçmenlere yönelik vaatlerini paylaşmıştır. Parti, ayrıntıları ilgili bölümde ele alınmış olan yurt dışına yönelik artış eğilimindeki yüksek nitelikli göçleri

³⁹ Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) (2018), “24 Haziran 2018 Genel Seçimleri Seçim Bildirgesi”, Erişim Tarihi: 04.09.2020, Erişim Adresi: <http://secim2018.chp.org.tr/files/CHP-SecimBildirgesi-2018-icerik.pdf?v=3>.

beyannamesinde konu edinmiştir. Parti beyannamesinde ilgili göç hareketleri, beyin göçü kapsamında tartışılmış ve konu özelinde tersine beyin göçü politikaları geliştirileceği vaadi yer bulmuştur. Parti beyannamesinde, yurt dışında yaşayan vatandaşlar için seçmen sayısına göre sandığa erişimi kolaylaştıracak yeni seçim bölgeleri oluşturulacağı belirtilmiştir. İlgili değişiklik neticesinde de, yurt dışında ikamet eden seçmenlere kendi milletvekillerini seçme imkânı sağlanacağı vaat edilmiştir. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) ve Hazine Müsteşarlığı'nın iş birliği ile yurt dışında yaşayan vatandaşların döviz cinsi tasarruflarını ikamet ettikleri ülkelerdeki yatırım alternatiflerine göre daha yüksek getiri ile Türkiye'de değerlendirmelerine imkân verilmesi, ilgili seçmen grubuna yönelik ekonomik vaatler arasında yer almıştır. Yurt dışında yaşayan Türk çocuklarının kültürel kimliklerini korumaları ve geliştirmeleri için öğrenci değişim programları gibi diğer yaygın ve örgün eğitim imkânlarının gündeme alınacağı bu konudaki bir diğer seçim vaadi olmuştur. Bahsi geçen vaatlerin yanı sıra; ilgili ülkelerle tahsis edilecek iyi ilişkiler çerçevesinde Türkiye'nin sosyal ve ekonomik yapısı, tarihi, Türkçe ve Türk kültürü derslerinin seçmeli ders olarak okutulması için gerekli desteklerin sağlanması vaadi beyannamede yer alan başlıklardan olmuştur.⁴⁰

4.2. 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekilliği Seçimi Yurt Dışı Sonuçları

24 Haziran 2018 tarihinde 27. dönem milletvekili seçimi ile birlikte yapılan Cumhurbaşkanlığı seçiminde 6 aday yarışmıştır. Yurt dışı temsilcilerinde 1.341.218, gümrük kapılarında ise 165.325 olmak üzere toplam 1.506.543 geçerli oy kullanılmıştır. Bahsi geçen oyların 894.585'ini AK Parti ve Cumhur İttifakı bileşenlerinin adayları olan Recep Tayyip Erdoğan alırken, 388.533'ünü CHP'nin Cumhurbaşkanı adayları Muharrem İnce almıştır. HDP'nin Cumhurbaşkanı adayları Selahattin Demirtaş 166.404, İYİ Parti Cumhurbaşkanı adayları Meral Akşener 45.172 ve SP'nin adayları Temel Karamollaoğlu 8.822 seçmenin oyunu kazanmıştır. Vatan Partisi'nin Cumhurbaşkanı adayları Doğu Perinçek ise 3.027 seçmen tarafından tercih edilmiştir.⁴¹ 7 Haziran ve 1 Kasım 2015 genel seçimlerine benzer bir mahiyetle, 24 Haziran 2018 genel seçimlerinde de AK Parti ve HDP'nin yurt dışı oy oranlarının yurt içi oy oranlarından yüksek olduğu gözlemlenmiştir.⁴² AK Parti, ilgili seçim

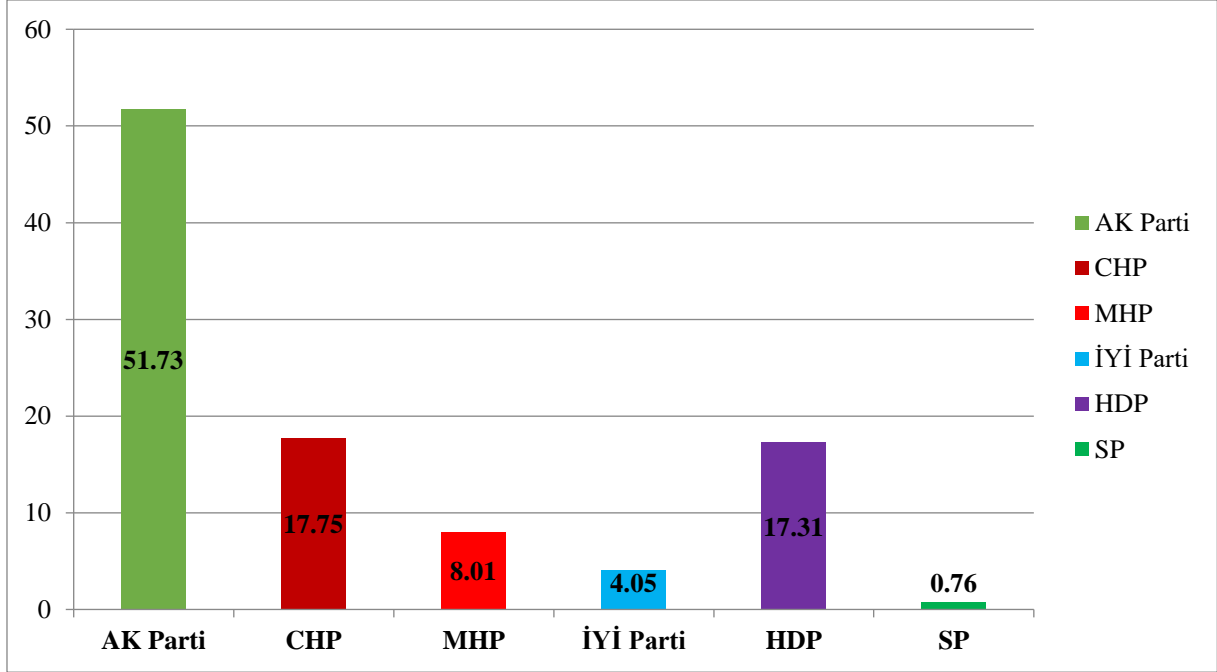
⁴⁰ İYİ Parti (2018), "24 Haziran 2018 Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi", Erişim Tarihi: 13.12.2020, Erişim Adresi: https://iyiparti.org.tr/assets/pdf/secim_beyani.pdf.

⁴¹ Yüksek Seçim Kurulu (YSK) (2018), "24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı", Erişim Tarihi: 27.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.ysk.gov.tr/tr/24-haziran-2018-secimleri/77536>.

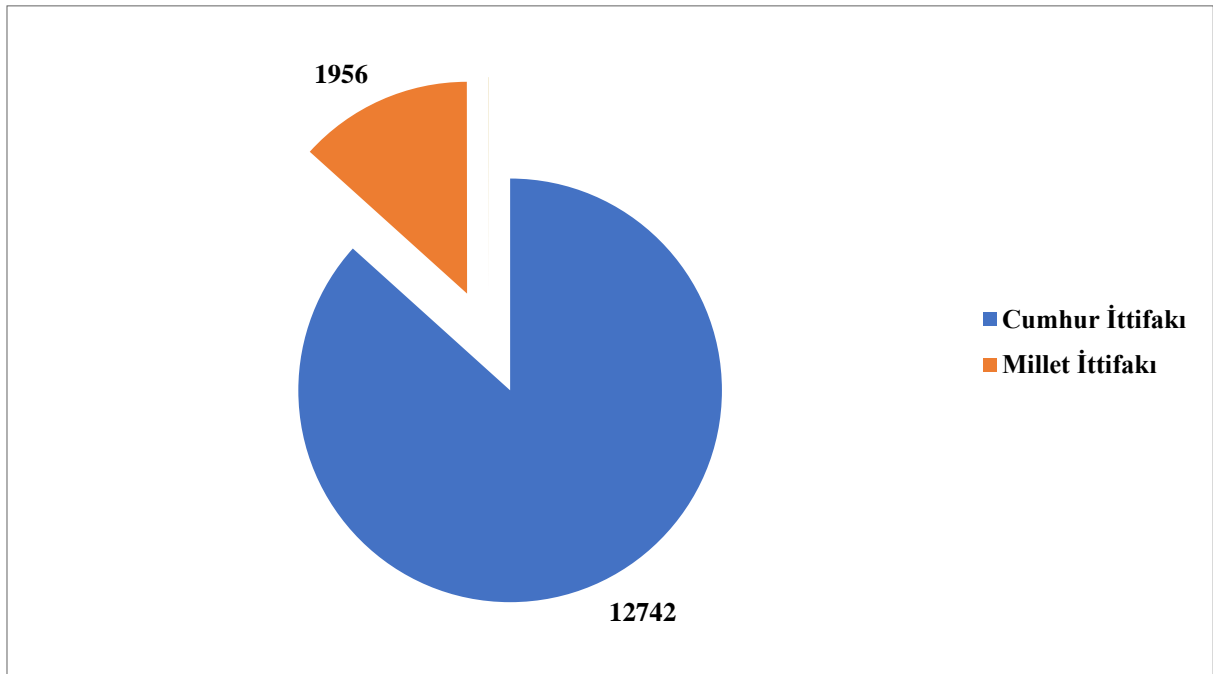
⁴² Semra Sevi vd. (2019), "How do Turks Abroad Vote?", s. 6.

itibariyle yurt içinde yüzde 42,56, yurt dışında ise yüzde 51,73 oy oranına ulaşırken, HDP yurt içinde yüzde 11,7, yurt dışında ise yüzde 17,31'lik bir oy oranına ulaşmıştır.

Grafik III: 24 Haziran 2018 Milletvekilliği Seçimi Yurt Dışı Sonuçları

Grafik IV: 24 Haziran 2018 Seçimleri Yurt Dışı Oyların İttifaklara Göre Dağılımı

7 Haziran ve 1 Kasım 2015 genel seçim süreçlerine paralel olarak, 24 Haziran seçimlerinde de katılım oranı artış trendini sürdürmüştür. Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde gümrük kapıları katılım oranı yüzde 5,52, yurt dışı sandık sonuçlarındaki katılım oranı yüzde 44,62, olurken,

Türkiye geneli katılım yüzde 86,24 olarak not edilmiştir. İlgili oran milletvekili seçimlerinde gümrük kapısı ve yurt dışı toplam katılımında yüzde 50,09 olurken, ülke geneli katılım oranı yüzde 86,22'ye ulaşmıştır. Seçimlerde ittifaklar için kullanılan toplam 14.698 oydan Cumhuriyet İttifakı 12.742 oy alırken, Millet İttifakı 1.956 oy almıştır. Cumhuriyet İttifakı'nı oluşturan AK Parti ve MHP, yurt dışında kullanılan oyların yaklaşık yüzde 60'ını almayı başarmıştır. Bununla birlikte, Millet İttifakı'nı oluşturan CHP, İYİ Parti ve SP ise yurt dışında kullanılan oyların yüzde 22,5'ini alabilmiştir. HDP ise, her iki ittifak içerisinde yer almadan yurt dışındaki seçmenlerin yüzde 17,3'ünün oyunu almıştır.⁴³ AK Parti, 24 Haziran seçimlerinde 1 Kasım seçimlerine kıyasla yaklaşık 5 puanlık bir oy kaybı yaşamış olmakla birlikte, yurt dışındaki seçmenlerin en çok destek verdiği parti olma başarısını sürdürmüştür. CHP, 1 Kasım seçimlerine göre oy oranında sınırlı bir artış elde etmiştir. Bununla birlikte, HDP, 1 Kasım ve 24 Haziran seçimlerinde oy kaybını sürdürmüştür.

Tablo III: 24 Haziran 2018 Milletvekili Seçiminin Ülkelere Göre Sonuçları

Ülkeler Partiler	Almanya 	Fransa 	Hollanda
AK Parti	% 55,7	% 55,1	% 63
CHP	% 15,6	% 9	% 12,7
MHP	% 8,4	% 8,1	% 10,2
HDP	% 14,8	% 24,5	% 9,1
İYİ Parti	% 3,3	% 1,9	% 3,3

AK Parti, Cumhurbaşkanlığı seçiminde olduğu gibi parlamento seçiminde de Almanya'da oyların yarısından fazlasını (yüzde 55,7) alarak birinci parti olmuştur. CHP yüzde 15,6, MHP yüzde 8,4, İYİ Parti yüzde 3,3 ve HDP yüzde 14,8'lik oy oranı elde etmiştir. 1 Kasım 2015 seçimlerine kıyasla AK Parti Almanya'da 4 puanlık bir oy kaybı yaşarken, HDP ise 1 puanlık kayıp yaşamıştır. Öte yandan, CHP ve MHP oylarını birer puan artırmışlardır.⁴⁴ Almanya, CHP'nin önceki seçim dönemleri ile birlikte 24 Haziran'da da çalışmanın odağında yer alan üç ülke arasında en fazla oy aldığı ülke olmuştur.

AK Parti, Fransa'da 1 Kasım seçimlerine kıyasla 3 puana yaklaşan bir oy kaybı yaşamıştır. Parti, bununla birlikte yüzde 55,1'lik oy oranı ile Fransa oylarında birinci sırada yer almıştır. MHP, bir önceki seçime göre oylarını yaklaşık 3 puan civarında artırmış ve yüzde 8,1 oy oranını yakalamıştır. CHP, Fransa'daki oyların yüzde 9'unu, HDP ise yüzde 24,5'ini almıştır.

⁴³ Yüksek Seçim Kurulu (YSK) (2018), "24 Haziran 2018 27. Dönem Milletvekili Seçimleri", Erişim Tarihi: 27.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.ysk.gov.tr/tr/24-haziran-2018-secimleri/77536>.

⁴⁴ A.g.e.

Bununla birlikte, oyların sadece yüzde 1,9'unu alan İYİ Parti, sonuncu sırada yer almıştır.⁴⁵ İYİ Parti, çalışmanın odağında yer alan üç ülke arasında en az oyu Fransa'da elde etmiştir. Öte yandan, Fransa, önceki seçim dönemlerinde olduğu gibi AK Parti ve CHP'nin 24 Haziran seçimlerinde de çalışmanın odağında bulunan üç ülke arasında en az oy aldığı ülke konumundadır. Bununla birlikte, HDP, daha önceki seçim dönemleri ile birlikte 24 Haziran seçimlerinde de yine en yüksek oyu Fransa'da yakalamıştır.

AK Parti, Hollanda'da bir önceki seçime göre yedi puana yaklaşan bir oy kaybı yaşamış olsa da, yüzde 63'lük oy oranı ile birinci parti olmayı başarmıştır. Hollanda oylarında CHP yüzde 12,7, MHP yüzde 10,2, İYİ Parti yüzde 3,3 ve HDP yüzde 9,1'lik bir oy oranı yakalamıştır.⁴⁶ Hollanda, önceki seçim dönemlerinde olduğu gibi AK Parti ve MHP'nin 24 Haziran seçimlerinde üç ülke arasında en fazla oy aldığı ülke konumundadır. Hollanda, önceki iki genel seçimde olduğu üzere ilgili seçimde de çalışmanın odağında yer alan üç ülke arasında HDP'nin en düşük oy aldığı ülke olmuştur.

5. Yurt Dışı Seçim Sonuçlarını Etkileyen Faktörlere İlişkin Özet Bir Tartışma

Yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarının Türkiye'deki seçimlerde siyasi tercihlerinin şekillenmesinde, siyasi partilerin ve adayların faaliyetlerinin yanı sıra, ikamet edilen ülkede varlık gösteren dini, etnik, siyasi, kültürel örgütlenmeler ve etnik işletmeler etki sahibi olabilmektedir. Avrupa'ya yönelik göç hareketlerinin ilk dönemlerinde, göçmenlerin ihtiyaçlarının giderilmesi amacıyla kurulan çeşitli sivil toplum örgütlenmeleri, Türkiye merkezli dini ve siyasi fikirlerden güçlü şekilde etkilenmiştir.⁴⁷ Millî Görüş hareketi olarak isimlendirilen geleneğin partileri arasında yer alan; Milli Nizam Partisi (MNP), Milli Selamet Partisi (MSP) ve Refah Partisi (RP), 1970'li yıllarda İslami bir program benimseyerek faaliyete geçen yurt dışı örgütlerle güçlü bir etkileşim içerisinde olmuşlardır.⁴⁸ Bahsi geçen partilerin yanı sıra, MHP de kısa bir süre içerisinde yurt dışı örgütlenmesine yönelik girişimlerde bulunmuştur. Benzer bir etkileşim ağı içerisinde 12 Mart 1971 muhtırasından sonra siyasi nedenlerle yurt dışına sığınan birçok kişiye yurt dışındaki sivil oluşumlar yardım

⁴⁵ A.g.e.

⁴⁶ A.g.e.

⁴⁷ Yusuf Adıgüzel (2016), *Göç Sosyolojisi*, İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık, s. 196; Michel Bruneau, *Küçük Asya'dan Türkiye'ye Azınlıklar, Etnik-Milli Homojenleştirme, Diasporalar* (2018), Çeviri: Ayhan Güneş, İstanbul: İletişim Yayınları, s. 336.

⁴⁸ Nicole Pope & Hugh Pope (2004), *Çıplak Türkiye*, İstanbul: Gelenek Yayıncılık, s. 189.

ve destek sağlamışlardır. Bu gelişmeler, yoğunluklu olarak İslami referanslarla hareket eden oluşumları siyasi ekseninde hareket eden bir kimliğe bürümüştür.⁴⁹

Yurt dışında dine dayalı sivil örgütlenmeler arasında; İslam Kültür Merkezleri Birliği, İslam Toplumu Millî Görüş Teşkilatı, İslam Cemaatleri ve Cemiyetleri Birliği, Avrupa Alevi Birlikleri Konfederasyonu ve Diyanet İşleri Türk İslam Birliği (DİTİB) gibi kuruluşlar yer almaktadır. 1975 yılında kurulan Millî Görüş Teşkilatı, Millî Görüş geleneğinden gelen partilerle ve hareketin doğal lideri olarak addedilen Necmettin Erbakan ile yakın ilişkiler kurmuştur.⁵⁰ Kamusal anlamda dini kurumların başını çeken DİTİB, doğrudan Türkiye Cumhuriyeti Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı bir çatı örgütlenmesidir. Faaliyetleri ve faaliyet alanları Büyükelçilik ve Konsolosluklar tarafından organize edilmektedir.⁵¹ Dini örgütlenmelerin yanında, yurt dışında siyasi ve kültürel alanda faaliyetlerini devam ettiren örgütler de bulunmaktadır. Bunların başında; Avrupa Demokratik Ülkücü Türk Dernekleri, Avrupa Nizam-ı Âlem Federasyonu (sonraki ismi “*Avrupa Kültür Dernekleri Birliği*” (ATB) olmuştur)⁵², Avrupa Türk İslam Birliği (ATİB), Avrupa Atatürkçü Düşünce Dernekleri Federasyonu (Avrupa-ADD), Avrupa Kürt Dernekleri Federasyonu, Avrupa Kürdistan Dernekleri Federasyonu, Avrupalı Türk Demokratlar Birliği (UTED) ve Avrupa Türk Konfederasyonu gelmektedir. Ele alınan sivil örgütlemelerin yanı sıra, 2008 yılında CHP'nin, 2015 yılında ise AK Parti'nin faaliyete geçirdikleri Brüksel Ofisleri de ilgili bağlamın önemli bileşenleri arasındadır. Ofisler, dış politik gelişmeleri takip misyonlarının yanı sıra, partileri adına göçmeleri örgütlemek noktasında önem arz eden bir pozisyona evrilmişlerdir.⁵³ Tartışılan sivil toplum örgütlenmelerinde görev alan ve yurt dışı seçmenler nazarında ön plana

⁴⁹ Nermin Abadan-Unat (2017), *Bitmeyen Göç*, s. 259; Yusuf Adıgüzel (2016), *Göç Sosyolojisi*, İstanbul, s. 197.

⁵⁰ Müstakil İş Adamları Derneği (MÜSİAD) ve Kombassan gibi diasporadaki İslami tandanslı sivil toplum kuruluşları ve şirketler, Millî Görüş hareketinin bir uzantısı olan AK Parti ve partinin içinden çıktığı Refah Partisi'ne güçlü ve sürekli bir sosyal ve siyasi sermaye sağlamışlardır. Bakınız; Ayhan Kaya (2016), *İslam, Göç ve Entegrasyon Güvenlikleştirme Çağı*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, ss. 58-61; Nermin Abadan-Unat (2017), *Bitmeyen Göç*, ss. 252-263; Thomas Faist (2003), *Uluslararası Göç ve Ulusaşırı Toplumsal Alanlar*, Ankara: Bağlam Yayınları, ss. 308-309; Tolga Sakman (2018), “2014 Türkiye Cumhurbaşkanlığı Seçimi”, ss. 205- 206.

⁵¹ Nermin Abadan-Unat (2017), *Bitmeyen Göç*, s. 269; Thomas Faist (2003), *Uluslararası Göç*, ss. 308-309; Tolga Sakman (2018), “2014 Türkiye Cumhurbaşkanlığı Seçimi”, ss. 206- 207.

⁵² ATB, BBP'ne yakın bir çizgide konumlanmaktadır. Türk Federasyonu'ndan ayrılan ATB'nin ayrılma nedeni, Türkiye siyasi yaşamında meydana gelen gelişmelerin bir yansımasıdır. ATB'nin kurulmasına öncülük eden BBP'nin de o dönem MHP'den ayrılmış olmasıyla Türkiye'de yaşanan yol ayrımı Avrupa'da da kendisini göstermiştir. Bakınız; Tolga Sakman (2018), “2014 Türkiye Cumhurbaşkanlığı Seçimi”.

⁵³ Nermin Abadan-Unat (2017), *Bitmeyen Göç*, s. 269; Tolga Sakman (2018), “2014 Türkiye Cumhurbaşkanlığı Seçimi”, ss. 208- 211.

çıkan kimi isimlerin, siyasi partilerin listelerinde milletvekili adayı olarak belirmeye başlamaları bu noktada dikkat çekici bir başka gelişmedir.⁵⁴

Türkiye kökenli göçmenlerin oy trendlerinin şekillenmesinde etkili olan bir diğer önemli parametre ise medya faktörüdür. Yurt dışındaki Türk vatandaşları, ikamet ettikleri ülkelerde kendilerinin oluşturdukları medya kuruluşlarının yanı sıra, Türkiye merkezli medya kuruluşlarını takip eğilimi göstermektedir. İktidardaki AK Parti'nin Türkiye medyası üzerindeki güçlü nüfuzu, yurt dışındaki seçmenleri etkileyebilen ve muhalefet partilerine karşı avantajlı bir konum elde etmesini sağlayan unsurlar arasındadır.⁵⁵ Türkiye'den gelen haberler, etnik köken aidiyetinin yüksek olduğu kesimlerde oy verme davranışının şekillenmesinde güçlü etki gösterebilmektedir.⁵⁶ Sadece Almanya'da 150'den fazla dernek ve yaklaşık 100 kadar gazete, dergi, internet sitesi ve süreli yayının Kürt siyasası iddiası ile varlık göstermesi, bu minvalde dikkat çekici bir yoğunluğa işaret etmektedir.⁵⁷ İlgili bölümlerde tartışılmış olduğu üzere, HDP'nin yurt dışı seçim sonuçlarında sahip olduğu etki, güçlü medya gücü ile bir arada ele alınması gereken özellikler barındırmaktadır.

Yurt dışındaki seçmenlerin seçimlere katılım oranları dünyadaki örneklerine benzer bir biçimde düşük kalmıştır. Yurt dışında oy kullanma uygulamasının alt yapısının yeteri düzeyde hazır olmaması ve göçmenlerin bir bölümünün Türkiye'deki siyaseti takip konusundaki mesafeli yaklaşımları düşük katılımın gerekçeleri arasındadır.⁵⁸ Bununla birlikte, Sevi ve diğerlerine göre, ilgili seçimler itibarıyla anavatana coğrafi olarak yakın bir ülkede ikamet etmek; iki ülke arasında daha çok seyahat imkânı, anavatandaki seçim faaliyetlerine muhatap olma ihtimalinin artması gibi gerekçeler çerçevesinde seçimlere katılımı arttırıcı bir faktör olarak tartışılabilecektir.⁵⁹

AK Parti'nin genel yurt dışı seçim başarısının ve 24 Haziran seçim zaferinin sebepleri arasında; partinin, teşkilat ve adayların performanslarının yanı sıra, bir diğer kritik etken

⁵⁴ Aslı Selin Okyay (2015), "Diaspora-making as a State-led Project Turkey's Expansive Diaspora Strategy and Its Implications for Emigrant and Kin Populations", Doktora Tezi, Florence: European University Institute, ss. 219-220.

⁵⁵ Sinem Adar (2019), "Rethinking Political Attitudes of Migrants from Turkey and Their Germany-Born Children: Beyond Loyalty and Democratic Culture", s. 19.

⁵⁶ Tolga Sakman (2018), "2014 Türkiye Cumhurbaşkanlığı Seçimi", s. 213.

⁵⁷ Tanıl Bora (2017), *Cereyanlar: Türkiye'de Siyasi İdeolojiler*, ss. 864-866; Michel Bruneau, *Küçük Asya'dan Türkiye'ye Azınlıklar, Etnik-Millî Homojenleştirme, Diasporalar* (2018), s. 336

⁵⁸ Nermin Abadan-Unat (2015), "Türkiye'nin Son Elli Yıllık Emek Göçü: Yorum, Eleştiri, Öngörü", içinde (derleyen: Murat Erdoğan & Ayhan Kaya) *Türkiye'nin Göç Tarihi 14. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Türkiye'ye Göçler*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, s. 274; Ayhan Kaya & Ferhat Kentel (2005), *Euro-Türkler: Türkiye ile Avrupa Birliği Arasında Köprü mü, Engel mi?*, s. 72; Semra Sevi vd. (2019), "How do Turks Abroad Vote?", s. 17.

⁵⁹ Semra Sevi vd. (2019), "How do Turks Abroad Vote?", s. 17.

olarak Millî Görüş hareketinin mirası örgütlenmelerin partiye olan destekleri ön plana çıkmaktadır. İlgili dernek, vakıf vb. sivil toplum kuruluşlarıyla hedef kitlenin önemli bir bölümüne ulaşan parti, siyasi mobilizasyonu güçlü kılmıştır. Bununla birlikte, partinin çalışmanın odağında yer alan üç ülke arasında en az oyu Fransa’da elde etmesi dikkat çekici bir öneme sahiptir. Seçmenlerin demografik, kültürel ve ekonomik farklılıklarının yanı sıra, sonuçlar üzerinde etkili olan bir başka faktör de Fransa’daki Millî Görüş hareketine yakın örgütlenmelerin Almanya’daki kadar büyük ölçekli bir güçten yoksunluğudur.⁶⁰

AK Parti ile birlikte Türkiye’deki muhafazakâr kesimlerin güç kazandığına ilişkin gözlemler ve kamusal alanda artan dini görünürlük, yurt dışında hayatını idame eden muhafazakâr kesimlerin Türkiye’deki siyasi tercihlerinde etki sahibi olmuştur. Benzeri bir biçimde, hak ve özgürlükler konusunda göreceli bir iyileşme olduğuna inanan Kürt seçmenlerin bir bölümü de AK Parti’ye oy verme konusunda motivasyon geliştirmiştir. Bununla birlikte, 7 Haziran 2015 genel seçimlerinden itibaren hem HDP’nin parti olarak seçimlere katılması, hem de kamuoyunda çözüm süreci olarak da anılan müzakere sürecinin sona ermesi, yurt dışı Kürt seçmenlerin önemli bir bölümünün HDP’ye yönelmesi sonucunu doğurmuştur.⁶¹ HDP’nin genel seçimlere parti kimliği ile katılmasının yurt dışı oylara etkisi, HDP ve AK Parti arasındaki rekabetin yanı sıra, HDP ve CHP arasındaki oy geçişlerinde de gözlemlenmiştir. İki parti arasında bilhassa seküler eğilimli ve Alevi seçmenler konusunda yaşanan rekabet dikkat çekmiştir.⁶²

Dindarlık, yurt dışında bulunan Türk vatandaşlarının önemli bir bölümü tarafından kimliklerinin bir parçası olarak kabul görmektedir. Bu durum, hem ikamet edilen ülkelerdeki, hem de Türkiye’deki seçim dönemlerinde oy tercihlerini belirleyen çift taraflı bir etki yaratabilmektedir.⁶³ Öte yandan, dindarlık, Adar’a göre göçmenlerin oy tercihinde birincil

⁶⁰ Ayhan Kaya & Ferhat Kentel (2005), *Euro-Türkler: Türkiye ile Avrupa Birliği Arasında Köprü mü, Engel mi?*, s. 73.

⁶¹ Tanıl Bora (2017), *Cereyanlar: Türkiye’de Siyasi İdeolojiler*; Semra Sevi vd., “How do Turks”, s. 13.

⁶² Aslı Selin Okyay (2015), “Diaspora-making as a State-led Project Turkey’s Expansive Diaspora Strategy and Its Implications for Emigrant and Kin Populations”, ss. 219-220.

⁶³ Tolga Sakman (2018), “2014 Türkiye Cumhurbaşkanlığı Seçimi”, s. 214. Avrupa’da Almanya, Fransa ve Hollanda başta olmak üzere aşırı sağ partilerin yükselişe geçmesiyle birlikte; Müslümanların topluma entegre olmalarının önünde dini nedenlerin engel olarak görülmesi, farklı toplumlarda yaşanan ekonomik krizlere ve suç oranlarının artışına göçmenlerin sebep olarak gösterilmesi göçmen karşıtlığı ve ırkçılığı beraberinde getirmektedir. Bakınız; Gökçen Cıvaş (2020), “Aki Karusmäki” Limanında Yersiz Yurtsuz Umutlar”, içinde (derleyen: Yıldız Derya Birincioğlu ve Uğur Baloğlu) *Kültürötesi İmgeler Ulusötesi Avrupa Sinemasında Göç, Sürgün, Kimlik ve Aksan Tartışmaları*, İstanbul: Doruk Yayınları, s. 106; İsmail Ermağan (2016), “Avrupa Birliğinde Müslüman Göçmenlerin Entegrasyonu”, içinde (derleyen: Abdullatif Çeviker & Faruk Bal) *Türk-İslam Dünyasında Göç ve Göç Yönetimi*, İstanbul: Akademik Kitaplar Yayınları, ss. 310-311. Yaşanan bu gelişmeler, yurt dışındaki Türkiyeli göçmenlerin seçim dönemlerinde oylarını alabilmek için Türkiye’deki siyasi

motivasyon olmaktan uzaktır. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın ilgili kitle nazarındaki “karizmatik” imajı ve yurt içi ve yurt dışındaki devlet kurumlarındaki hizmet kalitesinin arttığına olan inanç, “güçlü bir Türkiye” algısı çerçevesinde seçim sonuçları üzerinde etki sahibi olmaktadır.⁶⁴ Bu minvalde vurgulanması gereken bir diğer husus ise, AK Parti'nin “Neo-Osmanlıcı” olarak da isimlendirilen dış politikasına paralel biçimde, kamu yönetiminde yeni diaspora kurumlarının ihdasıdır.⁶⁵ Bu kurumların başında Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) ve Yunus Emre Enstitüsü (YEE) gelmektedir. Diaspora politikalarının tatbikinde ilgili kurumlar ve iktidar partisi arasındaki sınırların kaybolan yapısı, bu kurumların faaliyetlerinin iktidar partisi ile bir arada ele alınması sonucunu doğurmaktadır.⁶⁶ Bu doğrultuda tartışılması gereken bir başka husus ise, mevcut diaspora politikasının yurt dışında iktidara yakın kesimleri hedeflediği ve muhalif olarak tanımlanabilecek grupları kapsamadığı kanaatidir.⁶⁷ Bu durum, son yıllarda Türkiye'den yurt dışına yönelik artış gösteren ve muhalif kimliği ile ön plana çıkan yeni göç hareketlerinin öznelere ile diaspora kurumlarının ilişkisinin geleceği adına da soru işaretleri içeren bir nitelik taşımaktadır.

Sonuç

7 Haziran 2015 genel seçimleri, yurt dışı seçmenlerin oy kullanım hakları noktasında kritik bir eşik olmuş ve siyasi partiler beyanname/bildirgeleriyle ilgili gruba ulaşmaya çalışmışlardır. AK Parti, yurt dışı oylardan en fazla faydalanan parti olurken, yurt dışından gelen 234.000 dolayındaki oy HDP'nin ülke geneli yüzde 10'luk seçim barajını aşmasında etki sahibi olmuştur. HDP, çalışma itibarıyla ele alınan 2015 genel seçimleri ve 24 Haziran 2018 genel seçiminde de yurt dışı oylarda ikinci sırada yer almıştır.

Yurt dışı seçmenlerin köken ülkelerindeki seçimlere katılım oranı, dünyadaki örneklere paralel biçimde Türkiye pratiğinde de yurt içi katılım oranına kıyasla daha düşük seyretmektedir. Bununla birlikte, yurt dışı seçmenlerin katılım oranları istikrarlı bir artış

partilerin dini, etnik ve milliyetçi söylemlerini artırmalarına ve popülist söylemlere zemin hazırlayabilmektedir. İlgili durum ise, göçmenlerin gerçek sorunlarının tartışılmasının ve çözüme kavuşturulmasının önüne geçebilmektedir.

⁶⁴ Sinem Adar (2019), “Rethinking Political Attitudes of Migrants from Turkey and Their Germany-Born Children: Beyond Loyalty and Democratic Culture”, s. 20.

⁶⁵ Tanıl Bora (2017), *Cereyanlar: Türkiye'de Siyasi İdeolojiler*, ss. 481-483; Zeynep Mencütek & Bahar Başer (2017), “Mobilizing Diasporas: Insights from Turkey's Attempts to Reach Turkish Citizens Abroad”, *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, Cilt 20, Sayı: 1, s. 16.

⁶⁶ Sinem Adar (2019), “Rethinking Political Attitudes of Migrants from Turkey and Their Germany-Born Children: Beyond Loyalty and Democratic Culture”, s. 9.

⁶⁷ Zeynep Mencütek & Bahar Başer (2017), “Mobilizing Diasporas: Insights from Turkey's Attempts to Reach Turkish Citizens Abroad”, s. 16.

göstermektedir. Yurt dışında oy verme uygulamasının seçmenler nezdinde benimsenmeye başlanması ve sistemin mevcut aksaklıkların kademeli olarak giderilmesi katılım oranlarının artışına etki eden faktörlerdir. 10 Ağustos 2014 tarihli Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde yurt dışı sandık ve gümrük kapıları katılım oranı toplamı yüzde 18 bandında seyrederken, 24 Haziran 2018 genel seçimleri ve Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde yüzde 50 dolayına ulaşmıştır. Bu bağlamda belirtilmesi gereken bir başka husus ise, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile birlikte Cumhurbaşkanlığı seçiminde gerekli oy oranının yüzde 50'nin üzerine çıkması nedeniyle yurt dışı oyların kazandığı önemlidir. Bu durumun siyasi partilerin, yurt dışındaki seçmenlere yönelik kampanyalarının ve vaatlerinin güçlenmesi sonucunu doğurması beklenebilecektir. Bu durumun yanı sıra, yurt dışı oyların artan önemine koşut olarak, yurt dışı seçmenler arasındaki etkili/popüler isimlerin, siyasi partilerin vitrininde ön plana çıkmaya başlamaları ihtimali güç kazanmaktadır.

İktidar partisinin yurt dışı oylar konusunda avantajlı bir konum yakaladığı gözlemlenmiştir. Bu avantajın oluşmasında, iktidar partisi ile adayının seçim performansı, Avrupa'da yaklaşık yarım asırlık geçmişleri bulunan sivil toplum örgütlerinden güçlü bir şekilde istifade edilmesi ve diaspora kurumlarının etkileri başat unsurlar olarak ön plana çıkmıştır. Söz konusu faktörlerin yanı sıra, yurt dışı seçmenlerin demografik yapısı, sosyo-kültürel konumları, etnik ve dini hassasiyetleri önem arz etmiştir. AK Parti, 2015 genel seçimlerinin yanı sıra, 2018 yılındaki genel seçimde de yurt dışı seçmenler arasında en çok oyu alan parti olurken, partinin Cumhurbaşkanlığı çerçevesinde aday gösterdiği Erdoğan, Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde en yüksek oyu elde etmiştir. CHP, üç seçimde de en yüksek oy oranına Almanya'da ulaşmıştır. HDP, üç seçimde de en yüksek oy oranına Fransa'da ulaşırken, AK Parti ve MHP üç seçimde de en düşük oy oranı ile bu ülkede karşılaşmıştır. AK Parti ve MHP'nin üç seçimde de en yüksek oy oranını ulaştıkları ülke Hollanda olmuştur. Recep Tayyip Erdoğan ve Muharrem İnce, 24 Haziran 2018 tarihli Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde partilerinin yurt dışı oy oranlarının üstünde oy oranına ulaşan adaylar olmuşlardır.

Avrupa'da göç süreçlerinin güvenlikçi yaklaşımlar ekseninde ele alınmasıyla birlikte artan göçmen karşıtlığı ve aşırı sağ söylemler, diasporadaki milliyetçi ve muhafazakâr seçmenlerin kimlik muhafazası eğilimlerini güçlendirici bir faktör olarak sivrilmektedir. Önemli bir bölümü Millî Görüş hareketi çizgisinden gelen, yurt dışındaki varlıkları yaklaşık yarım asra uzanan, dini eğilimleri yüksek sivil toplum örgütlenmelerinin iktidar partisi seçim faaliyetlerine sunmuş oldukları destek, sonuçlar üzerinde etkisi gözlemlenen bir başka unsurdur.

Türkiye’de devlete bağlı diaspora kurumlarının önemli bir bölümünün mevcut siyasi iktidar döneminde kurulmuş olması, siyasi iktidar ile devlet kurumlarının çalışma anlayışları arasında benzerlikler doğurmaktadır. Bu durum, ilgili kurum ve kuruluşların faaliyet ve hizmetlerinin yurt dışı seçmenler nezdinde yaratmış olduğu olumlu etkilerin, iktidar partisi lehine yorumlanabilmesini mümkün kılmaktadır.

Yurt dışındaki Türk vatandaşları, tek bir siyasi görüş altında ele alınamamaktadır. Etnik ve dini hassasiyetlerle kristalize olan yurt dışı seçmen topluluğunun yanı sıra, muhalif eğilimleri güçlü göçmen grupların varlığı bu bağlamda tartışılması gereken bir hususiyet barındırmaktadır. Yakın dönemler itibariyle Türkiye’den ayrılma eğilimleri artan ve kamuoyunda muhalif olarak nitelendirilen yeni-“*seküler*” diaspora gruplarının yurt dışındaki varlıkları dikkat çekici bir görünüm kazanmaya başlamıştır.⁶⁸ Ekseri olarak milliyetçi ve muhafazakâr eğilimleri çerçevesinde ön plana çıkan diaspora kurumlarının, kendilerini bahsi geçen kimlikler çerçevesinde tanımlamayan yurt dışı seçmenler karşısında nasıl bir tavır alacağı önemli bir gözlem alanı olarak belirmektedir. Bu bağlamda, araştırma özelinde vurgulanması gereken bir başka husus ise, son yıllarda güçlenme eğilimi taşıdığı gözlemlenen yeni modern diaspora gruplarının Türkiye’deki seçim süreçleri ile ilişkilerinin ne şekilde gelişeceği. Bununla birlikte, yeni diaspora grupları ile daha önceki dönemlerde oluşmuş muhafazakâr ve milliyetçi eksende şekillenmiş diaspora grupları arasındaki ilişkinin seyri, yeni dönemde tartışılabilecek başlıca konu başlıkları arasındadır. Bu ilişkinin seyri, yurt dışındaki seçmenlerin Türkiye’deki seçimlere katılım motivasyonlarını etkileyebilecek bir nitelik taşımaktadır.

⁶⁸ Gözde Kazaz & H. İlksen Mavituna (2018), *Bu Ülkeden Gitmek*, İstanbul: Metropolis Yayıncılık; İbrahim Sirkeci (2017), “Turkey’s Refugees, Syrians and Refugees from Turkey, A Country of Insecurity”, *Migration Letters*, Cilt 14, Sayı: 1, s. 131; İbrahim Sirkeci (2020), “Göç Meselesi”, *Pasajlar Dergisi*, Cilt 2, Sayı: 5, s. 18.

KAYNAKÇA

- Abadan-Unat, Nermin (2015), “Türkiye’nin Son Elli Yıllık Emek Göçü: Yorum, Eleştiri, Öngörü”, içinde (derleyen: Murat Erdoğan & Ayhan Kaya) *Türkiye’nin Göç Tarihi 14. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Türkiye’ye Göçler*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, ss. 261-276.
- Abadan-Unat, Nermin (2017), *Bitmeyen Göç*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti) (2015), “7 Haziran 2015 Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi”, Erişim Tarihi: 09.11.2020, Erişim Adresi: <http://www.akparti.org.tr/upload/documents/2015-secim-beyannamesi-20nisan.pdf>.
- Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti) (2015), “1 Kasım 2015 Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi”, Erişim Tarihi: 09.11.2020, <http://www.akparti.org.tr/media/272099/1-kasim-2015-genel-secimleri-secim-beyannamesi.pdf>.
- Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti) (2018), “24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı Seçimleri ve Genel Seçimler Seçim Beyannamesi”, Erişim Tarihi: 09.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.akparti.org.tr/media/318779/24-haziran-2018-cumhurbaskanligi-secimleri-ve-genel-secimler-secim-beyannamesi-sayfalar.pdf>.
- Adar, Sinem (2019), “Rethinking Political Attitudes of Migrants from Turkey and Their Germany-Born Children: Beyond Loyalty and Democratic Culture”, SWP Research Paper, Erişim Tarihi: 12.10.2020, Erişim Adresi: https://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/research_papers/2019RP07_ada.pdf.
- Adıgüzel, Yusuf (2016), *Göç Sosyolojisi*, İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Dış İlişkiler ve Yurt Dışı İşçi Hizmetleri (DİYİH) (2016), “Yurt Dışındaki Vatandaşlarımıza İlişkin Gelişmeler ve Sayısal Bilgiler”, Erişim Tarihi: 20.08.2020, <https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/3592/diyih-2016-raporu.pdf>.
- *BBC Türkçe* (2019), “Hangi ülkede kaç Türk vatandaşı yaşıyor?”, Erişim Tarihi: 08.07.2020, Erişim Adresi: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-47134873>.
- Bilecen, Tuncay & Araz, Mustafa Saygın (2015), “Londra’da Yaşayan Türkiyeli Göçmenlerin Etnik ve Mezhepsel Aidiyetlerinin Siyasi Tutum ve Davranışlarına Etkisi”, *Göç Dergisi*, Cilt 2, Sayı: 2, ss. 189-207.

- Bilgili, Özge (2014), “Extra-Territorial Voting in Turkey: Lessons Learnt”, CIDOB Opinion Paper, Erişim Tarihi: 10.10.2020, https://www.cidob.org/en/publications/publication_series/opinion/mediterraneo_y_oriente_medio/extra_territorial_voting_in_turkey_lessons_learnt.
- Bora, Tanıl (2017), *Cereyanlar: Türkiye’de Siyasi İdeolojiler*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bruneau, Michel (2018), *Küçük Asya’dan Türkiye’ye Azınlıklar, Etnik-Millî Homojenleştirme, Diasporalar*. Çeviri: Ayhan Güneş. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Cıvaş, Gökçen (2020), “Aki Karusmäki” Limanında Yersiz Yurtsuz Umutlar”, içinde (derleyen: Yıldız Derya Birincioğlu ve Uğur Baloğlu) *Kültürötesi İmgeler Ulusötesi Avrupa Sinemasında Göç, Sürgün, Kimlik ve Aksan Tartışmaları*, İstanbul: Doruk Yayınları, ss. 82-116.
- CNN Türk (2015), “Davutoğlu: “Dövizli askerliği 1000 Euro’ya düşürüyoruz”, Erişim Tarihi: 06.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.cnnturk.com/dunya/davutoglu-dovizli-askerligi-1000-euroya-dusuruyoruz>.
- Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) (2015), “7 Haziran 2015 Genel Seçimleri Seçim Bildirgesi”, Erişim Tarihi: 04.09.2020, Erişim Tarihi: <https://chp.azureedge.net/41d1fed67c144d45b4b3d5f770e3e243.pdf>.
- Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) (2015), “1 Kasım 2015 Genel Seçimleri Seçim Bildirgesi”, Erişim Tarihi: 04.09.2020, Erişim Adresi: <https://chp.azureedge.net/1ad6a863883e456ea3eb6c84db38c771.pdf>.
- Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) (2018), “24 Haziran 2018 Genel Seçimleri Seçim Bildirgesi”, Erişim Tarihi: 04.09.2020, Erişim Adresi: <http://secim2018.chp.org.tr/files/CHP-SecimBildirgesi-2018-icerik.pdf?v=3>.
- Erdoğan, Murat (2013), *Türkiye Kökenli Alman Vatandaşlarının Almanya Federal Meclisi (Bundestag) Seçimlerinde Siyasi Davranışları*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (HUGO) Yayınları.
- Ermağan, İsmail (2016), “Avrupa Birliğinde Müslüman Göçmenlerin Entegrasyonu”, içinde (derleyen: Abdullatif Çeviker & Faruk Bal) *Türk-İslam Dünyasında Göç ve Göç Yönetimi*, İstanbul: Akademik Kitaplar Yayınları, ss. 291-319.
- Faist, Thomas (2003), *Uluslararası Göç ve Ulusaşırı Toplumsal Alanlar*, Ankara: Bağlam Yayınları.

- *Hürriyet* (2015), “İşte partilerin yurt dışındaki Türklere vaatleri”, Erişim Tarihi: 13.02.2021, Erişim Adresi: <http://www.hurriyet.com.tr/avrupa/iste-partilerin-yurt-disindaki-turklere-vaatleri-28972588>.
- İYİ Parti (2018), “24 Haziran 2018 Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi”, Erişim Tarihi: 13.12.2020, Erişim Adresi: https://iyiparti.org.tr/assets/pdf/secim_beyani.pdf.
- Kaya, Ayhan (2016), *İslam, Göç ve Entegrasyon Güvenlikleştirme Çağı*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Kaya, Ayhan & Ferhat Kentel (2005), *Euro-Türkler: Türkiye ile Avrupa Birliği Arasında Köprü mü, Engel mi?*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Kaya, Ayhan & Ferhat Kentel (2008), *Belçika Türkleri: Türkiye ile Avrupa Birliği Arasında Köprü mü, Engel mi?*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Kazaz, Gözde & H. İlksen Mavituna (2018), *Bu Ülkeden Gitmek*. İstanbul: Metropolis Yayıncılık.
- Mencütek, Zeynep (2015), “External Voting: Mapping Motivations of Emigrants and Concerns of Host Countries”, *Insight Turkey*, Cilt 17, Sayı: 4, ss. 145-169.
- Mencütek, Zeynep & Erdoğan, Murat (2015), “The Implementation of Voting from Abroad: Evidence from the 2014 Turkish Presidential Election”, *International Migration*, Cilt 54, Sayı: 3, ss. 1-15.
- Mencütek, Zeynep & Başer, Bahar (2017), “Mobilizing Diasporas: Insights from Turkey’s Attempts to Reach Turkish Citizens Abroad”, *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, Cilt 20, Sayı: 1, ss. 86-105.
- Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) (2015), “7 Haziran 2015 Genel Seçimleri Seçim Beyannamesi”, Erişim Tarihi: 17.10.2020, Erişim Adresi: https://www.mhp.org.tr/usr_img/mhpweb/MHP_Secim_Beyannamesi_2015_tam.pdf.
- Okyay, Aslı Selin (2015), “Diaspora-making as a State-led Project Turkey’s Expansive Diaspora Strategy and Its Implications for Emigrant and Kin Populations”, Doktora Tezi, European University Institute.
- Öymen, Altan (2016), *Kayıp Yaz 2015*, İstanbul: Doğan Kitap.
- Pope, Nicole & Pope, Hugh (2004), *Çıplak Türkiye*. İstanbul: Gelenek Yayıncılık.
- *Resmî Gazete* (2008), “Anayasa Mahkemesi Kararı”, Sayı: 26927, 2008, Erişim Tarihi: 17.12.2020, Erişim Adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/07/20080705-15.htm>.

- Sakman, Tolga (2018), “2014 Türkiye Cumhurbaşkanlığı Seçimi Bağlamında Avrupa Türk Toplumunun Siyasi Katılımının Analizi -Almanya, Hollanda, Belçika Örnekleri-”, içinde (derleyen: Barış Özdal) *Uluslararası Göç ve Nüfus Hareketleri Bağlamında Türkiye*, Bursa: Dora Yayınları, 199-230.
- Sevi, Semra & Mekik, Can Şerif & Blais, André & Çakır, Semih (2019), “How do Turks Abroad Vote?”, *Turkish Studies*, Cilt 21, Sayı: 2, ss. 208-230.
- Sirkeci, İbrahim (2017), “Turkey’s Refugees, Syrians and Refugees from Turkey, A Country of Insecurity” *Migration Letters*, Cilt 14, Sayı: 1, ss. 127-144.
- Sirkeci, İbrahim (2020), “Göç Meselesi”, *Pasajlar Dergisi*, Cilt 2, Sayı: 5, ss. 11-34.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi, “Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun”, Erişim Tarihi: 12.10.2020, Erişim Adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.4.298.pdf>.
- TBMM, “Seçimler ve Seçmen Kütükleri Yasasında Yapılan Değişiklik”, Erişim Tarihi: 29.07.2020, Erişim Adresi: https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2018.pdf.
- Yanardağ, Volkan (2015), “Yurtdışından gelen oylar 3 ilde sonuçları değiştirdi”, *HaberTürk*, Erişim Tarihi: 18.08.2020, Erişim Adresi: <https://www.haberturk.com/gundem/haber/1090029-yurtdisindan-gelen-oylar-3-ilde-sonuclari-degistirdi>.
- Yıldırım, Deniz (2016), “Gurbetin Oyları: 7 Haziran’dan 1 Kasım’a Yurtdışı Seçmen Davranışı”, *Alternatif Politika*, Cilt 8, Sayı: 2, ss. 376-403.
- Yüksek Seçim Kurulu (YSK) (2014), “Dış Temsilciliklerde ve Gümrük Kapılarında Oy Kullanan Seçmen Sayısı ve Katılım Oranları”, Erişim Tarihi: 27.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.ysk.gov.tr/tr/onikinci-cumhurbaskani-secimi/3456>.
- Yüksek Seçim Kurulu (YSK) (2015), “7 Haziran 2015 Genel Seçimleri”, Erişim Tarihi: 27.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.ysk.gov.tr/tr/7-haziran-2015--25-donem-milletvekili-genel-secimi/3304>.
- Yüksek Seçim Kurulu (YSK) (2015), “1 Kasım 2015 Genel Seçimleri”, Erişim Tarihi: 27.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.ysk.gov.tr/tr/1-kasim-2015--26-donem-milletvekili-genel-secimi/3413>.

- Yüksek Seçim Kurulu (YSK) (2018), “24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı”, Erişim Tarihi: 27.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.ysk.gov.tr/tr/24-haziran-2018-secimleri/77536>.
- Yüksek Seçim Kurulu (YSK) (2018), “24 Haziran 2018 27. Dönem Milletvekili Seçimleri”, Erişim Tarihi: 27.11.2020, Erişim Adresi: <https://www.ysk.gov.tr/tr/24-haziran-2018-secimleri/77536>.